

Sreda, 23. januar 2008
Replika Tužilaštva
Odgovor Odbrana Haradinaja, Balaja i Brahimaja
Pitanja Pretresnog veća
Otvorena sednica
Optuženi su pristupili Sudu
Početak u 14.22 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

Predmet broj IT-04-84-T, Tužilaštvo protiv Ramusha Haradinaja i ostalih.

SUDIJA ORIE: Hvala vam gospodine sekretare. Gospodine Emmerson.

ADVOKAT EMMERSON: Pre nego što počne gospodin Re, da li mogu nekoliko reči o tome kako ćemo raditi danas?

SUDIJA ORIE: Izvolite.

ADVOKAT EMMERSON: Da li bi vam bilo praktično ukoliko bismo prvu pauzu imali između reči Tužilaštva i odgovora Odbrane, tako da onda timovi Odbrane imaju priliku da se međusobnog posavetuju u vezi sa tim kako će raspodeliti vreme?

SUDIJA ORIE: Da, to je u redu. Znači, ukoliko će naša poslednja sednica biti nešto duža, još uvek će to biti negde oko sat, sat i po. Pre nego što počnete da govorite, gospodine Re, samo da kažem jednu stvar koja se odnosi na sve strane. Vi ćete, gospodine Re, imati jedan sat. Ni završni podnesak Tužilaštva, ni završni podnesci bilo koje od Odbrana, ne spominju otežavajuće, odnosno olakšavajuće okolnosti. Naravno, ja sasvim dobro razumem da Odbrana koja tvrdi da bi Pretresno veće trebalo optuženog u potpunosti osloboditi krivice, neće poklanjati puno pažnje nekim olakšavajućim okolnostima. . . . pogotovo ako su one vezane uz zločine. Međutim, u isto vreme, u sudskoj praksi ovoga Suda, postoje neke olakšavajuće okolnosti koje su ustaljene i prihvaćene, a koje nisu vezane za krivična dela za koja se terete. Na primer, dobro ponašanje u pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija itd. Ja sada vas ne pokušavam da navedem na to da vi morate reći kako su se optuženi ponašali u pritvorskoj jedinici, jer ako pogledate kolika se obično težina pridaje toj otežavajućoj okolnosti morate se početi pitati da li je to ikada uopšte i prihvaćeno kao stvarna olakšavajuća okolnost. Međutim, to je ipak deo sudske prakse ovog Suda i ja sam jednostavno primetio da u ovom trenutku Pretresno veće nema ništa na šta bi se moglo osloniti kad bude, ako bude trebalo, razmatralo otežavajuće, odnosno olakšavajuće okolnosti. Da, tu su, na primer, i lične okolnosti optuženog. To, takođe, igra ulogu. Pretresno veće, zapravo, već zna osnovne porodične prilike o svakom optuženom. Međutim, ja sad ne tražim da vi to morate uneti u zapisnik. Vi ste, gospodine Re, naravno, poklonili izvesnu pažnju odmeravanju kazne u vašem završnom podnesku, mislim, 4. paragrafa na kraju, ali niste konkretno spominjali nikakve otežavajuće ili olakšavajuće okolnosti.

TUŽILAC RE: Ne, mi tvrdimo da se radi o zajedničkom zločinačkom poduhvatu. Mi smo objasnili kakvu je ulogu svako od njih igrao u tome i mi kažemo, evo kakva je odgovarajuća kazna.

SUDIJA ORIE: U redu. Ja vas ne kritikujem. No, ipak, jasno je da, ukoliko se neka od strana bude pozvala na postojanje olakšavajućih ili otežavajućih okolnosti, da bi se Pretresno veće time eksplicitno bavilo u presudi. To će, naravno, Pretresno veće morati da razmotri *proprio motu*. No, jednostavno, ni jedna od strana nije skrenula pažnju Pretresnog veća ni na kakve otežavajuće ili olakšavajuće okolnosti, kao ni na lične okolnosti optuženih. Izvolite, gospodine Guy-Smith.

ADVOKAT GUY-SMITH: Zbog proceduralne faze u kojoj se sada nalazimo, ja bih izneo sledeći predlog. Ja znam da se ranije dešavalo da smo nakon presude, ukoliko za to postoji potreba, mogli da dostavimo podneske u vezi sa time.

SUDIJA ORIE: Pravilnik koji je ranije vredeo na ovom Međunarodnom sudu, predviđao je postupak u vezi sa presudom u dve faze. To jest, prvo donošenje odluke o krivici, a nakon toga, održavanje rasprava i donošenje odluke o kazni. Međutim, taj je sistem napušten. Sada se donosi samo jedna presuda. Prema tome, u samoj presudi, ako bude kazne, biće navedena i kazna. Ako ne bude proglašenja o krivici, naravno, onda neće ni biti kazne. Prema tome, to je sistem koji sada funkcioniše. Mi još uvek imamo par sati, ali, dakle, ukoliko strane žele nešto da kažu o tome, onda je ovo poslednja prilika da se to kaže. Gospodine Re, Pretresno veće vam daje sat vremena. Izvolite.

TUŽILAC RE: Ja ću odgovoriti na više stvari koje su u svojim argumentima spomenuli zastupnici optuženih. Prvo bih hteo da kažem da suprotno, pomalo iznenađujućim argumentima gospodina Emmersona juče, da nema direktnih dokaza protiv optuženih, Tužilaštvo je, zapravo, iznelo direktne dokaze protiv Haradinaja, tačke 3 i 4 u vezi sa Stojanovićem, Balaja u vezi sa svedokom 4, silovanje, tačka 3 i 6, Sanija Balaj 21, 22, a isto tako i za Lahija Brahimaja izveli smo jake dokaze u vezi sa svedokom 3, i 6 i Palom Krasniqijem. Teze protiv Haradinaja su okolnosnog karaktera, no, navodi protiv njega vrlo su jaki. U našem usmenom, samo trenutak, . . .

(Tužilaštvo se savetuje)

TUŽILAC RE:... naravno, gospodin Emmerson od vas traži da pažljivi pregledate svaki komad dokaza. Međutim, taj jedan veštački pristup, koji on vama nudi, je pogrešan. Ja vas ne moram podsećati da se ovde radi o predmetu, o suđenju u vezi sa masovnim ubistvima i uvek će tu biti više leševa. I, kad se radi o okolnosnom slučaju, kao što delovi ovog slučaja jesu, onda uvek morate gledate dokaze kao ukupni korpus. Mi u Tužilaštvu, naravno, uvek kažemo da, kada biste pregledati samo, recimo, neki nasumice odabrani leš pronađen kod kanala, da bi se onda mogla pojaviti razumna sumnja u vezi sa, prvo, postojanjem zajedničkog zločinačkog poduhvata, i drugo, učešća nekog od optuženih u njemu. Međutim, to samo ilustruje grešku u pristupu gospodina Emmersona i drugih zastupnika Odbrane. Jer, samo kad sve te delove složite zajedno, kao što smo mi to napravili u našem završnom podnesku i sada to radimo u završnoj reči, tek onda dobijate stvarnu sliku o razmerama i članstvu ovog zajedničkog zločinačkog poduhvata. Naravno, gospodin Emmerson je u pravu kad kaže da dokaze treba pogledati u odnosu na svaki individualni slučaj. Mi nikad nismo rekli ništa

suprotno tome. Međutim, ono što vi morate učiniti, kao što znate, je to da izvagajte sve te dokaze unutar ukupnog korpusa, kako biste procenili da li okolnosti pokazuju da Haradinaj mora da je imao umešane ruke u tom nizu ubistava. Teza Tužilaštva jeste i dokazana je, imajući u vidu sve okolnosti, je da se ne može doći do nikakvog drugog razumnog objašnjenja za sve ove zločine, osim toga da Haradinaj mora da je znao za barem neke od zločina koji su počinili ljudi pod njegovom komandom, dakle ljudi sa kojima je on radio, nad kojima je imao isključivu kontrolu unutar zone Dukađin/Dukagjini OVK. Međutim, ja ponovo to naglašavam, ovo je predmet sličnosti, veza, delića dokaza koji se moraju procenjivati međusobno, delića koji kad se svi zajedno stave, onda daju jasnu sliku na osnovu koje se može videti jasni obrazac postupanja. Od svih imena žrtava koje vam je juče pomenuo gospodin Emmerson, i onda rekao da se svaki slučaj mora pažljivo razmotriti, ali u izolaciji od drugih, samo 2 od 26 identifikovanih leševa, pronađenih kod kanala u septembru 1998. godine, ne uklapaju se u potpunosti u obrazac ciljane srpskih civila, kolaboranata i onih za koje se smatralo da su neprijatelji. I to su, Afrim Sylejmani i Melush Meha. Međutim, ovo što sam rekao odnosi se samo u smislu da ne postoje direktni dokazi da su oni bili oti od strane OVK ili da su bili na listi traženih OVK. Međutim, kao što sam već rekao u našem završnom podnesku, Afrim Sylejmani bio je bivši državni službenik, učitelj, što je mogao biti motiv za OVK, a Melush Meha živio je u srpskom delu Peći/Pejë, što je takođe njega stavljalo u kategoriju kolonizatora, okupatora, kako je već glavni štab opisivao te ljude. Leš Afrima Sylejmanija pronađen je do leša Kujtim Imeraja, a za njega ste čuli direktne iskaze o tome da su ga poslednji put videli živog kad su ga oti pripadnici OVK, otprilike 4. jula 1998. godine. Njegov je leš sada na ekranu. Zatim, leš Melush Mehe pronađen je odmah ispod rupa od metaka i do leša Pala Krasniqija, za koga znate da je poslednji put viđen živ u rukama Brahimaja u Jablanici/Jabllanicë, otprilike 25. jula 1998. godine, odmah do Salija Berishe, sina Misina Berishe. A naši dokazi jasno pokazuju da je ime Misina Berishe bilo ime kolaboranta na jednoj listi traženih od OVK, koja je cirkulisala u Baranu/Baran, a tu je listu napisao Din Krasniqi kojeg je imenovao Haradinaj. Kao što znate, nije osporeno, svi su oni izgubili život zbog rana od vatrenog oružja, na sličan način kao i 18 drugih pronađenih kraj kanala. Prema tome, ako pogledate ukupni korpus dokaza, videćete da se pojavljuje obrazac koji pokazuje da oni mora da su ubijeni u sklopu zajedničkog zločinačkog poduhvata. Gospodin Emmerson je juče izneo još jednu zanimljivu, neobičnu stvar, kad je rekao da za tačke 5 i 6 ne postoje nikakvi dokazi da je nasilje bilo na nacionalnoj osnovi. Međutim, on se ipak vrlo pažljivo ograničio samo na postupanje sa Rosom Radošević, a ono na šta vam nije skrenuo pažnju je nešto na šta sam vam ja pre dva dana skrenuo pažnju, a to je ono što je rečeno njenom sinu, Srbinu, kad su ga tukli vojnici OVK. Strana 973 transkripta. I, vredno je to ponoviti. „Vojnici OVK psovali su nam srpsku majku. Šta hoćete, jel znate ko smo mi? Psovali su nas, naše majke i tvrdili da je to njihova zemlja, pitali nas, šta ovde radimo. “ I tako dalje i tako dalje. Da li se ovde zaista ozbiljno tvrdi da to nasilje nije bilo nacionalno motivisano? Sigurno ne. Sigurno ne, kada se stavi u kontekst koordinisane kampanje OVK da spreči Srbe da se vrate svojim kućama u području blizu sedišta Ramusha Haradinaja i Idriza Balaja, u Glođanima/Gllogjan i Rzniću/Irzniciq. Vratimo se malo unazad. Tri dana pre brutalnog i sasvim nacionalno motivisanog napada, Veselin Stijović držan je kao zarobljenik u sedištu Ramusha Haradinaja u Glođanu/Gllogjan i tamo je brutalno pretučen. Dok se tamo nalazio, zapovednik OVK za Ljumbardu/ Lumbardh, Deli Lekaj, upozorio je Stijovića koji je iz Dašinovca/Dashinovec, da ako uspe živ pobeći iz Glođana/Gllogjan, da se nikada ne sme vratiti u Dašinovac/Dashinovec, zato jer OVK planira da uspostavi barikadu na cesti u Požaru/Pozhar. Strana 2138 transkripta. On tamo kaže: „Rekao mi je, ako te puste živog, nemoj se nikad vratiti u Dašinovac/Dashinovec, jer samo je pitanje vremena kad ćemo tamo

postaviti barikadu na cesti, koja ide prema Dašinovcu/Dashinovic, u selu Požar/Pozhar. “ Časni Sude, to je upravo ono što je OVK i učinila i kad su vojnici OVK zaustavili Rosu Radošević, Novaka Stijovića i Stanišu Radoševića, na barikadi u Požaru/Pozhar, pregledali su njihove automobile i rekli im, citiram: „da nemaju tu šta da rade. “ Citat završen, i da se ne smeju vratiti kući. Prema tome, OVK je sprečavala srpske civile da se vrata kući. Kuda su ih odveli? Odveli su ih u Glođane/Gllogjan. Šta se desilo na putu tamo? Nacionalno motivisano nasilje koje gospodin Emmerson zaobilazi. Vojnici OVK koji su videli uhapšene Srbe, podigli su pesnice u vazduh, vikali, OVK, a oni su odvedeni u Glođane/Gllogjan i pretučeni tamo. Isto tako, podsećam vas još na iskaz svedoka 17 o tome šta to znači da te odvedu u Glođane/Gllogjan. To sada možete videti na strani 7579 transkripta. On kaže da je „Tahir Zemaj“, zapovednik FARK-a „rekao da, ukoliko nekoga uhapse i pošalju u Glođane/Gllogjan, da je onda Togerov posao da se pobrine za njih, to je Balaj, „jer se on tamo bavio tim zatvaranjima. I zato su seljani bili zainteresovani za te stvari. Zato su Tahiru dali informacije o tim incidentima, jer nešto nije bilo u redu. On je rekao da su oni nestali, a oni koji su zarobljeni, zapravo su bili poslani u Glođane/Gllogjan“. Tokom premlaćivanja Veselina Stijovića, koje je usledilo, vojnici OVK vređali su ga na nacionalnoj osnovi, ispitivali ga o njegovom znanju i vezama sa srpskom policijom i rekli su im da napuste to područje i odu u Srbiju. Ako to nije nacionalno motivisano nasilje, onda ne znam šta jeste. To troje ljudi bili su srećni, oni su na kraju pobjegli. Međutim, dokazi pokazuju van svake razumne sumnje, da OVK ponašajući se tako, u skladu sa zajedničkim zločinačkim poduhvatom, nije želela da se srpski civili vrata svojim kućama. Oni su želeli da ih zadrže van tog područja. Oni su želeli da se oni vrata u Srbiju, kako su oni govorili, iako su, naravno, ti ljudi tamo imali dugogodišnje boravište, na Kosovu. Prema tome, ti dokazi pokazuju, to su jaki dokazi za namere progona, unutar zajedničkog zločinačkog poduhvata. Svedok 28, nepristrasan, neutralan, po našem mišljenju, impresivan svedok, jedan posmatrač ljudskih prava koji je radio pod vrlo teškim uslovima, u svom iskazu je rekla da je u poslednjoj nedelji aprila 1998. godine, to je upravo ono vreme o kojem sam govorio, otišla u Dečane/Dečan i prebrojala da su 34 srpske porodice napustile sela u području Dukadžina/Dukagjini . Ona je to, dakle, pažljivo brojala i procenila da je početkom 1998. tamo bilo 123 srpske porodice, iako je ona još i dodala da, možda, ta brojka obuhvata i one koji žive u izbegličkom centru u Babaloću/Baballog. Gospodin Emmerson je od vas zatražio da pažljivo razmotrite ulogu Ramusha Haradinaja. Mi to isto tražimo od vas i kad budete procenjivali njegovu ulogu u OVK i njegov ugled u zoni Dukadžin/Dukagjini, morate imati u vidu prirodu komande. I to morate imati u vidu unutar konteksta, konteksta vakuuma stvorenog nakon što su se srpske vlasti povuke iz te zone negde sredinom 1998. godine, kada više nije bilo vlasti na tom terenu. I u takvom vakuumu vlasti mladi ambiciozni, jaki i harizmatični ljudi poput Ramusha Haradinaja, dobili su priliku da uskoče i konsoliduju svoju ličnu vlast nad civilnim i vojnim stvarima u nadolazećim mesecima i to onda postaje alat zajedničkog zločinačkog poduhvata čiji je cilj da se ta zona isprazni od neprijatelja protivpravnim sredstvima. Morate pogledati samo ko su bili glavni protagonisti, pripadnici porodice Lahija Brahimaja i Ramusha Haradinaja, Daut Haradinaj, Shkelzen Haradinaj, Nasim Haradinaj, Nazmi Brahimaj. Naravno, gospodin Emmerson je u jednom smislu sasvim u pravu. U aprilu 1998. godine, OVK nije bila normalna vojska. To je bila vojska u nastajanju kojoj su očajnički trebaliiskusni oficiri JNA, poput Rustema Tetaja. Oni jednostavno nisu imali klasičnu komandnu strukturu JNA, odnosno Vojske Jugoslavije i zato je zajednička zločinačka namera i funkcionisala, ona je funkcionisala zato jer je Haradinaj bio čovek koji se nalazio na listu mesta. Nije se nalazio negde u pozadini. On je stalno bio na linijama fronta. Međutim, on se ovde ne tereti za komandnu odgovornost, on se ovde tereti za

učestvovanje u zajedničkom zločinačkom poduhvatu, koji je obuhvatao njegove potčinjene i druge. Prema tome, nedostatak rigidne, formalizovane, komandne strukture, barem u tradicionalnom vojnom smislu, dovodi do nastajanja zajedničkog zločinačkog poduhvata. Dokazi su pokazali da oni koji nisu učestvovali u zajedničkoj zločinačkoj nameri, profesionalni vojnici, poput svedoka 17 i Tahira Zemaja, nisu ni na koji način želeli da budu sastavni deo ove strukture koja se razvila u rukama Ramusha Haradinaja. Umesto toga, oni su želeli da se osnuje odgovarajuća vojska sa primerenom i normalnom vojnom disciplinom. Međutim, časni Sude, to je poslednja stvar koju je Ramush Haradinaj želeo. A, zašto? Zbog toga što primerena vojna disciplina podrazumeva da se vojnici obučavaju kada je reč o zakonima ratovanja, o konvencijama ratovanja i da se izvrši pritisak na potčinjene koji ta pravila prekrše. A, upravo su takvi postupci, kao što su to dokazi pokazali, bili na suprotnoj strani od zajedničke zločinačke namere, koju smo mi dokazali, kao što smo to izložili u našem završnom podnesku. Naime, upravo je nedostatak discipline, kultura nekažnjivosti služila kao oružje u zajedničkoj zločinačkoj nameri i omogućila učesnicima u udruženom zločinačkom poduhvatu da ostvare svoje ciljeve. Gospodin Emmerson je s pravom ukazao da u pravilima Haradinajevе vojne policije ne postoji zalaganje za zlostavljanje zarobljenika OVK. Naravno da to nije slučaj. Haradinaj je, možda, optužen za ratne zločine, ali on nije optužen za to da je glup, a on svakako nije dovoljno glup da bi takvo nešto zapisao. Ono što u tim pravilima piše, ja ću ih sada prikazati na ekranu, to je dokazni predmet P893, pravilo 4, da se sprovede istrage i otkriju svi oni koji saraduju sa neprijateljem, kao i da se obavezno preduzmu mere protiv svih onih koji rade protiv OVK. U kontekstu nedisciplinovane vojne policije, bez ikakvog zvaničnog sistema disciplinovanja vojnika ili sistema vojnih sudova, bilo je moguće da vojna policija posluži kao instrument u udruženom zločinačkom poduhvatu, da preduzima bilo kakve mere po kratkom postupku, koje je želela da preduzme protiv svih onih koji su se suprotstavljali OVK u skladu sa pravilom 4, protiv svih onih koji su sumnjičeni za saradnju. Međutim, šta je bilo zapisano napismeno, šta je ono što je najeksplicitniji dokument? To je spisak traženih lica. Ova lica su bila na spisku čoveka koga je Haradinaj imenovano. To je Din Krasniqi. Takođe, i u džepnoj beležnici njegovog poručnika Balaja, u koga je on imao veliko poverenje, a koju je ovaj nosio sa sobom. Cuf Krasniqi, koji je obučavao vojnike, posvedočio je da je svaki vojnik OVK imao dužnost da prijavljuje saradnike, a u kontekstu dokaza koje smo ovde videli, a to se može odnositi samo na vojnike pod Haradinajevom komandom. Isto odsustvo gluposti, koje sam ranije pomenuo, važi i kada je Haradinaj pustio na slobodu posmatračke misije Evropske zajednice iako je njih Balaj najpre zarobio i obezbedio premlaćivanje albanskog prevodioca. Haradinaj ih je pustio na slobodu. On ih je pustio na slobodu i to na jedan pristojan način. On nije bio glup. Znao je da će sve to biti prijavljeno Posmatračkoj misiji Evropske zajednice. Razlog zbog koga ni jedno srpsko ime nećete naći na onom spisku traženih lica, jeste zbog toga što su svi Srbi, automatski bili mete za OVK, za učesnike u udruženom zločinačkom poduhvatu. Dovoljno je da čovek ima ličnu kartu, to bi već bila njegova osuda. Ukoliko pogledate ovaj dokument koji sada vidimo na ekranu, iz toga se vidi da su sva lica koja su bila na spisku OVK, bila lica koja nisu imala srpska imena. Ukoliko pogledate imena koja sada vidimo na ekranu, sva su ta imena albanska, a ukoliko pogledate ovu mapu koju sada vidimo na ekranu, videćete i gde su skončale sve ove žrtve. Šest žrtava pored kanala, jedna sahranjena u Jablanici/Jabllanicë, dok je jedna umakla. Još dva dokazna predmeta kojima raspoložemo, odnose se na slučaj kada su svedok "6 i Nenad Remištar istovremeno oteti. Svedok 6, katolički Albanac sa Kosova, bio je optužen da špijunira za račun Srbije, njega su zarobili, premlatili i onda pustili na slobodu. Remištar, međutim, koji je po nacionalnosti bio Srbin, saobraćajac, ubijen je svega posle 24 sata. Nasuprot opisu, navodno srdačnog odnosa kakav je postojao između Haradinaja i

opozicije, koja je podržavala FARK, taj odnos uopšte nije bio srdačan. O tome svedoči iskaz svedoka 17, koji se sastao sa Haradinajem 10. jula 1998. godine i to posle incidenta kada je navodno smireni i pribrani, razložni komandant, išibao vojnika FARK-a šest dana ranije. U dokaznom predmetu P885, u pasusu 42 i 43, svedok 17 opisujete ponašanje Haradinaja tog dana, kao da je ono bilo ponašanje „nekoga nestabilnost, na drogama. Njegovi postupci su bili nedosledni“. Da se vratim sada na argumentaciju gospodina Emmersona, kada je reč o etničkom čišćenju ili napadima na srpske kuće, u području Dukadžin/Dukagjini . Ti napadi nisu bili nasumični. Oni su bili sistematski i, ukoliko ih sagledamo u odgovarajućem geografskom kontekstu, treba imati u vidu da to nije široko geografsko područje, ukoliko ga uporedimo sa Hagom. Ono je, otprilike, 3 puta veće nego granice opštine Hag. Gospodin Emmerson je pokušao da odvraći pažnju od izričite politike OVK, da napada srpske kolonizatore ili okupatore, kako su ih oni nazivali. On je, naime, rekao da su srpski civili napuštali područje Dukadžina/Dukagjini zbog etničkih napetosti, koje su sledile zbog toga što su oni imali status manjine i to pod represivnim srpskim, odnosno Miloševićevim režimom. Međutim, dokazi upućuju na to da je postojao dobro organizovani, sinhronizovani napad na srpske civile tokom jedne jedine noći. To je prvi dan perioda na koji se odnosi Optužnica od 1. do 2. marta 1998. godine. Upućujem vas na iskaz Zorana Stijovića kada je on rekao da je došlo do osam sinhronizovanih napada u više različitih mesta u opštini Klina/Klinë i Đakovica/Gjakovë. To se nalazi u pasusu 37, dokaznog predmeta P931. Možete sada na ekranu videti taj deo iz njegove izjave. U zvaničnim beleškama, a to su dokazni predmeti P967 i 968, jasno možemo iz njih da zaključimo da su ovi napadi bili sinhronizovani. 1. marta, u 10 i 15, došlo je do napada na zgradu MUP-a, objekat MUP-a, u Ereć/ Hereç. 2. marta, rano ujutro, napadnute su porodične kuće u Becu/Bec i Đakovici/Gjakovë. U 1 sat ujutro došlo je do napada na kuću Belića, u Klini/Klinë, u 2 ujutro došlo je do još jednog napada, u Dolovu/Dellovë, na srpsku kuću. U 3 ujutro napadnuta je kuća Mijovića. Ova kuća se takođe nalazila u Klini/Klinë. Neću ponavljati svoju argumentaciju u pogledu onih iskaza koje smo čuli u vezi sa ponašanjem Ramusha Haradinaja prema svojim susedima koji su sa njim odrasli i išli zajedno u školu, ali bih vas zamolio da razmotrite sledeće. Da su se događaji navedeni u tačkama Optužnice 3 i 4, u vezi sa braćom Stojanović, odigrali onako kako je to nagovestio gospodin Emmerson, dakle, da je došlo do neke vrste spontanog ustanka seljana protiv Stojanovića i Stijovića. Gde je onda bio Haradinaj, kad se sve to događalo? Zašto on nije pokušao da kontroliše ovu rulju i da nametne disciplinu vlastitim vojnicima i onim civilima koji su ozbiljno zlostavljali ove Srbe. S obzirom na sve iskaze koje smo čuli u vezi sa načinom na koji je on rukovodio, on je trebalo da bude tamo, a imamo i neposredne dokaze da to jeste bio slučaj. Gde su vojnici OVK odveli ove ljude? Pravo u štab OVK, u Glođanima/Gllogjan. Čiji je to štab bio? Štab Ramusha Haradinaja. Dokazi su u potpunosti saglasni kada je reč o ulozi Haradinaja u udruženom zločinačkom poduhvatu. Drugi vojnici OVK, uključujući i njegovog brata Dauta, počeli su napad, dok je Ramush Haradinaj kasnije pristigao na lice mesta, a u svom vlastitom štabu on se pridružio napadu tako što je išutirao čoveka koji je ležao na zemlji i već patio od ozbiljnih unutrašnjih povreda. Sada bih se ukratko osvrnuo na argumentaciju gospodina Emmersona u vezi sa snagom iskaza Mijata Stojanovića kada je reč o prepoznavanju optuženog. Ono što gospodin Emmerson, naravno, nije napomenuo, jeste da postoji jedno sasvim verodostojno objašnjenje u vezi sa tim zašto Mijat u to vreme nije pomenuo Ramusha Haradinaja. Naravno, Tužilaštvo se slaže da u kontekstu ovog veoma brutalnog napada, je uloga Ramusha Haradinaja bila mala, međutim, samo u onoj meri u kojoj su drugi premlačivali žrtve, kundacima oružja. Međutim, Mijat Stojanović je ovo objasnio Pretresnom veću kada mu je gospodin Emmerson predočio dokazni predmet D25, koji sada vidimo na ekranu. Pitali su ga: „Zašto tada niste pomenuli

njegovo ime? “ Njegovo odgovor je glasio: „Pa, niko mi to pitanje tada nije postavio. Nisam govorio o njemu, već o onima koji su se premlatili. “ A u vezi sa Dautom Haradinajem, kada mu je skrenuta pažnja da ga nije pomenuo, on je odgovorio: „Pa, to je možda slučaj, ja nisam imao nikakvu predstavu u vezi sa tim šta novinari piše. Siguran sam da je Daut bio među njima. Novinari mogu da ubace u tekst ili izbace šta god se njima sviđa. Nije na meni da o tome sudim. “ Ovo nije slučaj kada se neko naknadno nečega setio ili nekoga naknadno prepoznao. Zbog toga, oslanjanje gospodina Emmersona na žalbenu presudu u predmetu Kupreškić, nije na mestu. Ovaj predmet je u potpunosti drugačiji, zbog toga što nema nikakve veze sa prepoznavanjem optuženog. To ima veze sa jednim suđenjem, kada je jedan od sudija ustanovio da je svedok toliko nepouzdan da je neophodno da se činjenice koje on iznosi potkrepe. Što se tiče operacije izvlačenja tela, ona nije bila savršena. Mi to priznajemo. Do ove operacije je došlo u ratnoj zoni. Ovo područje ponovo je zauzeto tek posle masovne srpske ofanzive. O tome ima reči u izjavama Živanovića i Croslanda. Sudija Gojković jednostavno nije imao na raspolaganju dovoljno sredstava da bi na odgovarajući način ispitao mesto zločina, na kojem se nalazila masovna grobnica i da uz pomoć zvaničnika MUP-a, pokrije površinu više od 1 kilometra. Morao je da traži pomoć od Beograda, da okupi tim iz sudske medicine, a to je iziskivalo određeno vreme. Naime, bila su potrebna čak dva dana. Oni su morali da provedu dugo vremena u vožnji iz Beograda. Ovo područje je bilo osetljivo na napade, nalazilo se duboko u neprijateljskoj teritoriji i, kao što je svedok 17 rekao, bilo je u rukama OVK, već duže vremena. Sredstva koja su imali na raspolaganju, bila su toliko elementarna da su morali da osnuju jednu mrtvačnicu u podrumu hotela. Tim je radio pod uslovima koje je profesor Aleksandrić opisao kao ratne uslove. Oni su se zaustavili sa radom kada je došlo do eksplozije. Ukoliko pogledate 243 pasus, izjave profesora Aleksandrića, koji sada vidimo na ekranu. To je dokazni predmet P1260, on objašnjava celu situaciju. On kaže da je granata pala preko kanjona i pala na drugu stranu, a na stranici 6814 transkripta, postavljeno mu je pitanje: „Ko je ispalio tu granatu? “ A, on je rekao: „Neko je na nas pucao iz minobacača. To nam je rekao jedan iskusni policajac koji je tamo učestvovao u borbama već mesecima“. To je bilo dovoljno da oni pobegnu sa lica mesta. Sudija Gojković dao je nalog da se prestane sa radom. Međutim, ukoliko se za trenutak vratimo na mesto zločina, želeo bih da vam nešto pokažem. Želeo bih, naime, da vam pokažem kako je ono otkriveno. Kada se na ekranu bude pojavila velika fotografija, vi ćete videti gde su leševi nalazili, pored kanala i čak do 1 km nizvodno. Dakle, to je veliki broj leševa na popriličnom području. Gospodin Emmerson je izneo određenu argumentaciju u vezi sa zarobljenicima OVK, Alijem Kalamashijem i Musajem. Ta njegova argumentacija predstavlja jedan klasičan slučaj podmetanja. Mi se slažemo da su oni, možda, bili zlostavljani dok su bili u pritvoru i činjenica je da je dokumentacija o pritvoru, kojom raspoložemo, nedostatna. Međutim, ovi dokazi su predstavljali samo povod za sprovođenje istrage. Mi ni na trenutak nismo rekli da to treba da se koristi u predmetu koji bi se vodio protiv njih ili da se smatra priznanjem. Važno je da oni jesu odveli Srbe do kanala. A šta su Srbi pronašli kada su otišli na lice mesta? Sudija Gojković je to opisao u svojoj izjavi, dokazni predmet P1193, 24. pasus. On kaže sledeće: „Došli smo do kanala, video sam rupe od metaka u zidu kanala i leševe duž zida kanala. “ U pasusu 28 kaže sledeće: „Video sam leševe odevene u civilnu odeću. Video sam delove tela pored zida. Moj utisak na licu mesta bio je da je to jedno užasno mesto sa leševima i delovima tela koji su svuda bili razbacani, osećao se miris, bilo je muva, videla se krv. To je bilo užasno mesto. Primetio sam kako neke leševe prekriva tlo i da se nalaze pored zida, duž kanala. Prešao sam kanal i našao još veći broj leševa i delova tela. “ Vredi pogledati odgovor gospodina Emmersona, odnosno njegovu argumentaciju kada je reč o leševima i njihovom izvlačenju, o rupama od metaka. Sada to možete da vidite na ekranu. To

je dokazni predmet P416. Očigledno je da je bilo ruka od metaka i sa unutrašnje i sa spoljne strane kanala. Pukovnik Crosland, iskusni vojni oficir, koji je takođe nezavisan i neutralan svedok, ih je opisao kao tragove do kojih je došlo, po njegovom mišljenju, usled automatske paljbe i nekih pojedinačnih metaka ispaljenih sa razdaljine od 10 do 20 metara. To nije u skladu sa hipotezom u koju gospodin Emmerson želi da vas ubedi, naime, da je došlo do razmene paljbe preko kanala. Frrokajevo vozilo je ležalo u kanalu i vredi se zadržati na tome, za koji trenutak, kako bismo sagledali dokaze u vezi sa tim šta se dogodilo sa Frrokajem koji je poslednji put viđen kako ulazi u Glođane/Gllogjan preko kontrolnog punkta OVK. Jedini način da se čovek vrati preko tog kontrolnog punkta jeste da pređe preko kontrolnog punkta OVK sa druge strane. I, postoji još jedna alternativa da se pođe putem pored kanala. A gde je vozilo završilo? To možete da vidite na dokaznom predmetu P64. Ono je završilo u kanalu, zajedno sa telom Illire Frrokaj, koje se nalazilo u prtljažniku, a tragovi paljenja su bili vidljivi, kako na lešu, tako i na vozilu. Još jedno podmetanje jeste ono što je rekao svedok 21, odnosno ono što je on rekao da je video ili nije video, kada je tamo otišao. Za ono što je video, takođe, postoji očigledno objašnjenje. On tamo nije mogao da vidi niti vozilo, niti leševe, pošto su oni bili rasuti na prostoru više od jednog kilometra, a delimično ih je pokrivala i vegetacija. Takođe su jasni dokazi u vezi sa tim ko je otišao do kanala da potraži Frrokajev leš, u strahu od sastanka sa Togerom, Balajem i da je čak smišljen plan samoodbrane u slučaju da se naleti na Balaja. E sad, Ahilleasj Pappas, koji je još jedan neutralan svedok, takođe je otišao do kanala, i šta je on tamo video? To ćemo uskoro videti na ekranu. On je opisao da je video tragove metaka koji su, po njegovom mišljenju, očito bili uzrok smrti ovih ljudi. On je rekao da je to zdravorazumski. Paragraf 23, na osnovu njegovih iskustava rekao je da nema nikakve sumnje da je masovni grob direktno povezan sa prisustvom OVK u ovom području. Moje mišljenje se zasniva na sledećem. Smešteno je u području koje kontroliše OVK, do povlačenja pred srpskim snagama, krajem avgusta početkom septembra, a na osnovu stepena raspadanja bilo je jasno da su ubijeni neko vreme pre nego što su pronađeni. Nije bilo srpske prisutnosti u tom području sve do tog napada. Činjenica da su tamo postojale masovne grobnice je bila javna tajna u OVK, u Dukadinu/Dukagjini. Međutim, to nisu mogli svi da progutaju. Časni Sude, 20. avgusta 1998. godine, gospodin Emmerson je nešto govorio o tome. Samo tri nedelje pre nego što su srpske snage pronašle ovu masovnu grobnicu, tema zločina OVK i tela u kanalu pokrenuta je na jednom sastanku 68 komandanata sela OVK u Prapacanu/Papracane.

SUDIJA HOEPFEL: Izvinjavam se, gospodine Re, usporite malo.

TUŽILAC RE: Vi mi samo recite kad mogu da počnem. Haradinaj je sedeo za stolom na ulazu u prostoriju. Rrok Berisha, član FARK-a, dovoljno glasno da svi čuju, rekao je da bi OVK trebalo da prestane da čini zločine, govoreći o tome kako se ribe u Radonjičkom/Radoniq jezeru debljaju na ljudskom mesu. To je potkrepio još jedan izvor. To je svedok 17, jer je i DB-u bilo to poznato, koji su imali tamo tri ili četiri izvora koji su bili prisutni na tom konkretnom sastanku. To vidimo na strani 90 izjave gospodina Stijovića. Gospodin Guy-Smith je napao Tužilaštvo u tome kako je odabralo svedoke. Međutim, kao i svaka strana u sporu bilo gde, ne može da bira svedoke, čovek uzima kakve ima. Na optužbe o biranju mi podsećamo da smo tražili 21 subpoenu, od kojih je 18 bilo izdato, što je netipično za praksu ovog Suda. Raspored svedoka je bio odbacjen, jer su mnogi odbili da daju iskaz protiv optuženog. Kao što znate, njih četiri je odbilo da da iskaz van Kosova, jedan u Sjedinjenim Državama i Kanadi, ali od tih četvoro, Tužilaštvo je zatražilo da se troje od njih tuži za nepoštovanje Suda. Avni Krasniqi i Sadri Selca su dobili celi niz upozorenja, pre nego

što su došli. Procenjujući dokazni materijal protiv njegovog klijenta treba da razmotri neke jasne sličnosti, posebno način delovanja gospodina Balaja. Prema argumentaciji gospodina Guy-Smith, koja je bila posvećena prepoznavanju, čuli smo o tome da su žrtve, koje su direktno govorile o njegovim ličnim napadima, bile su u velikoj meri slične. Sada ću govoriti o njih osam. Kao prvo, u pitanju su bile žene. Jednu je silovao nakon što ju je odveo u svoju komandu, a ostale tri su bile pripadnice jedne porodice koja je saradivala sa Srbima, koje je on oteo, zatim su tri od njih ubijene. Zatim ih je posećivao noću, dolazio je u njihove kuće sa naoružanim vojnicima. Kao četiri, on je bio zapovednik tih naoružanih vojnika. Kao peto, ti vojnici su ga zvali Toger. Šest. On je sestru S i žrtvu silovanja odveo u komandu OVK u Rzniću/Irzniq. Pod sedam, Toger je bio u crnoj odeći, poput onog Togera koji se može videti na ceremoniji polaganja zakletve u Baranu/Baran . . . samo žrtve u jednom i u drugom slučaju. Porodice su jasno prepoznale Balaja na identifikacionim panelima i fotografijama, kao osobu zvanu Toger. Sanije Balaj, čije je telo izbušeno mecima i bačeno u kanal, takođe je bila žena. Još jedna sličnost koju gospodin Guy-Smith nije pomenuo. Svedokinji 4, svedokinji 19 ili žrtvi silovanja, . . . dakle što nije pomenuo, ni žrtve silovanja, da niko po imenu Toger nije došao u kuću i odveo žene ili u slučaju silovanja žene, niti je izneo tvrdnju niti argumentaciju da su vojnici koji su došli sa Togerom, . . . da se taj vojnik nije identifikovao kao Toger, nije predočio svedocima da se Toger nije predstavio kao Toger. Razlog je očigledan. Postoji samo jedan Toger, neko izvana. Ime i osoba Idriz Balaj nije bilo dobro poznato u to vreme, ali su svi znali ko je bio Toger, iako nisu zvali kako se on zove, te procesom eliminacije nije bilo nikakvog drugog Togera u toj zoni, a kamoli neko bi se poklapao sa opisom Idriza Balaja. Jedini zaključak koji se može izvesti iz ovog dokaznog materijala je da oger, koji je lično počinio zločine koji ga se terete, je upravo Idriz Balaj. Dokazni predmet 1230 pokazuje fotografski panel u kojem je jedna žrtva prepoznala Togera kao Balaja, pod brojem 6. Svedok 17, koji je poznavao Balaja tokom 1998. godine i identifikovao Togera kao Balaja, bez foto panela. Avni Krasniqi ga je identifikovao, Togera, kao Idriza Balaja. Razlozi zbog kojih gospodin Guy-Smith tvrdi da je Avni Krasniqi izmislio priču o uključenosti Balaja u rešavanje tela Sanije Balaja su takvo maštanje da se ne vredi time uopšte baviti. On je izneo nepotkrepljenu, smešnu tvrdnju da je Avni Krasniqi dobio neku korist, uključujući, a meni nije potpuno jasno šta to znači, da ne informišu, a to smo mi, državu Švajcarsku o osobi koja je bila u zatvoru i da će ga onda pustiti na slobodu u zamenu za njegov iskaz. Sve što je tu rečeno je lažno. Avni Krasniqi je bio jedan od najnevoljnijih svedoka koji su se pojavili pred ovim Sudom. Ne samo da je odbio da se odazove na sudski nalog, subpoena i ignorisao nalog . . . kada ga je trebalo istraživati za nepoštovanje Suda. Jedan kosovski istražitelj mu je ponudio mogućnost da dobrovoljno svedoči, to je bilo Pretresno veće, a ne Tužilaštvo, da se Krasniqi optuži za nepoštovanje Suda, pa je imao ponovo prilike nakon hapšenja pre transfera da dođe dobrovoljno, ne kao optužena osoba. Međutim, on nije nikad bio u rukama Tužilaštva. Međunarodni sud je bio taj koji je imao kontakte sa njim. Tužilaštvo ne, između njegovog dolaska i njegovog odlaska, osim kada smo bili u sudnici. To je deo jednog zapisnika, strana 10772, da svaki kontakt sa njihovim advokatom, sa gospodinom Pestmanom, koji nije ni znao za tu kaznu u Švajcarskoj koja je u odsustvu proglašena pre 13 godina, sve dok on o tome nije obavestio zamenika Sekretarijata da će njegov klijent davati iskaz. Dakle, niko tu nije pokušavao da ga podstakne, a kada je on dao iskaz, sve ono što je rekao bilo je u skladu sa onim što je rekao na suđenju Galaniju na Kosovu. On nikad nije odustao od tvrdnji da je Idriz Balaj rekao da se to telo treba iskopati i odneti odande. Nema nikakav uverljiv razlog zbog kojeg bi on lažno optužio Balaja za to. On je bio jedini svedok. Ako je imao nameru da optuži Balaja za nešto, zašto onda ne za ubistvo? Stvar je u tome da je on stvarno govorio istinu. Nije dobio apsolutno ništa zbog

toga što je dao iskaz, nije čak ni želeo da bude ovde. Idriz Balaj kao čovek sa srane je bio potpuno nepovezan sa eventualnom krvnom osvetom između porodice Sanije Balaj i ostalih učesnika. Krasniqi nije ni znao gde je on odneo to telo. On je samo rekao kako je video kako se odvezao sa telom. I ono što je najbitnije, što pokazuje kako je sve to sklepano na staklenim nogama, identifikacija Sanije Balaj na osnovu DNK nije potvrđena sve do 28. maja prošle godine, što je gotovo dve nedelje nakon što je Avni Krasniqi dao svoj iskaz na Kosovu 16. maja. On nije mogao da zna da je R1 Sanija Balaj, niti da se ona nalazi iznad majke i sestre svedoka 4. To je mogao, eventualno, da zna samo Idriz Balaj. Sada ćemo da se pozabavimo argumentacijom vezanom za iskaz Ylbera Haskaja. Želim da pokažem jednu kartu i fotografiju, fotografiju dokaznog predmeta 1217. Dokaz se tiče Ylbera Haskaja. Tu se govori o tome gde su se nalazili *Crni orlovi*. Možemo da vidimo fotografiju sa vrha, gde se vidi gde se to nalazi. Unutar ovog crvenog kvadrata vidimo da je to na mestu gde se nalazi kuća Ramusha Haradinaja, koja je sa desne strane i *Ekonomija* koja je levo od toga. Iako možemo reći da nije bio posebno pouzdan, to mesto gde kaže da su se nalazili *Crni orlovi*, to je upravo u području između imanja Haradinajevih, *Ekonomije* i kanala. Nemamo primerak toga. Možemo da dostavimo to na papiru, ako Pretresno veće to želi.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: S obzirom da to nije u spisu, ako Odbrana nema prigovora, . . . mi bismo ipak samo jedno pitanje vezano za ovo. Kada upotrebim *Google Earth*, obično vidim fotografiju odozgo. Ovde se čini kao da, a mislim da je i ranije bio slučaj, da se vidi rastegnuta verzija. . . . To je naravno jedan od problema, jer se tu rastegnu onda i proporcije. Ali nije problem, samo da znate. . .

TUŽILAC RE: To je napravila Služba za geografsku sistematizaciju. Mislim da su se oni koristili specijalnom verzijom *Google Earth* . .

SUDIJA ORIE: Pa, ja ne znam da li se taj ured bavi tim pitanjima, ali ako želite da se napravi turistička brošura, ovo je od velike koristi. Međutim, ako se radi o tome da sudije treba da steknu jasan utisak o tome koliko je nešto udaljeno, itd. , onda je suprotna situacija, to ne pomaže, nego zapravo dalje zbunjuje. Ali, prihvaćemo to. Možete da nastavite.

TUŽILAC RE: Da pređem na Lahija Brahimaja. Gospodin Harvey se juče požalio da nisam previše pažnje posvetio argumentaciji protiv njegovog klijenta, pa ću mu učiniti uslugu i pozabaviti se sa nekoliko stvari. Mi, naravno, naglašavamo da Lahi Brahimaj, svakako nije Nelson Mendela, niti smo mi Pretorija iz 1964 u jeku Aparthejda. Kada se pogleda dokazni materijal, kao što me on pozvao, evo da čujemo koji su dokazi koji osuđuju njegovog klijenta. Brahimaj je učestvovao u prebijanju zarobljenika u kasarni u Jablanici/Jabllanicë. Učestvovao je u prebijanju svedoka 6, privoleo je svedoka 3 da tamo ode. Svedok 3 je odmah bio prebijen i to bezbolskim palicama od strane drugih vojnika OVK. Često je bio tamo prisutan u istoj prostoriji gde je bio zatvoren svedok 6, između 13. juna i 25. jula. Morao je videti, morao je znati za škonantno zlostavljanje i mučenje Pala Krasniqija, jednog Bosanca, 3 Crnogorca i Skendera Kucija. On je svedoka 3 izveo iz svoje prostorije u drugu prostoriju pored, gde su ga tukle žene, pripadnici OVK, podsticao ga na samoubistvo i pretio smaknućem. Brahimaj ga je lično optužio za špijunažu, međutim, srećom svedok 3 je uspeo da pobjegne. Brahimaj je oteo svedoka 3 preteći oružjem, drugi put tukući ga i preteći. Bio je veoma zabrinut kad je čuo da je Skender Kuci, koji je u međuvremenu umro, ponudio 10.000 maraka svedoku 3 da

mu pomogne u begu. Brahimaj je odveo svedoka 3 u Glođane/Gllogjan i tamo ga zatvorio, iako ga je komandant tamo oslobodio. Brahimaj je premeštao zatvorenike, odvezio ih u Jablanicu/Jabllanicë i mučio. Dokazi su jasni, kod svedoak 6, svedoka 3, a ima i dovoljno identifikacijskih dokaza koje niko nije, zapravo, osporavao. Kada je reč o pravnim argumentima gospodina Harveya, reč „odmah pored“ treba pročitati kao „blizu“. Ništa od toga ne zavisi, jednostavno je došlo do male geografske pogreške kada se objašnjavalo gde su se nalazile dve zgrade OVK. Još jednu stvar koju je napomenuo, takođe treba odbaciti, tako što ćemo je prvo staviti u perspektivu. Reč je o činjenici da je Brahimaj odobravao i podsticao krivične postupke u svojstvu komandanta. To je veoma važno, čak i kada se gleda formulacija Optužnice, to je relevantan faktor koji treba proceniti kada se gleda kakav je bio njegov doprinos. Predpretresni podnesak samo u manjoj meri objašnjava jednu postojeću tvrdnju iz Optužnice. Optuženi je znao i pre početka suđenja koja je naša argumentacija. Suđenje je bilo pravično, nije bila potrebna istraga, nije mu za to bilo potrebno vreme, on je jednostavno bio tamo i zna tačno šta se dogodilo. Jednu stvar ipak želim da naglasim. Brahimaj je bio ponosan pripadnik glavnog štaba, koji je povremeno zvan i centralni štab. Međutim, radi se o istom glavnom štabu koji je ponosno izrazio svoju odgovornost za ubijanje srpskih civila i saradnika u godinama koje su prethodile sukobu 1998. Njegovi advokati ne negiraju tačnost zapisnika sa sastanka od 23. juna 1998. godine, u kojem je zapisano da je on bio član tajnog centralnog štaba od 1993. godine. Glasnogovornik glavnog štaba, Jakup Krasniqi, čak je i priznao, u dokaznom predmetu P328, za patnje kolaboranata od strane OVK. Rekao je: „I ako su neki ljudi patili, to su uglavnom bili albanski kolaboranti, a ne srpski civilni.“ Videli ste kominikee koji pokazuju da je OVK imao dugotrajnu politiku likvidacije takvih kolaboranata. To su neoborivi dokazi. Želim se pozvati i na iskaz Jakupa Krasniqija u predmetu Limaj. To je ovde dokazni predmet P340, kao i činjenicu da je Zoran Stijović u svom iskazu govorio o tačnosti tih kominikea, što Odbrana pokušava da kaže da se tu radilo o običnoj propagandi, ali to nije tačno. U kontekstu, kada se pogledaju kominikei sve do 29. aprila 1998. godine, aneks 12 izjave Krasniqija, P328, tada kada je međunarodna zajednica bila prisutna, kada je OVK donela odluku da stvori sebi novi međunarodni imidž. To je, dakle, bilo nakon što je Savet bezbednosti UN doneo Rezoluciju 1160, 31. marta, u kojoj se „osuđuju svi čini terora od strane OVK“. Tek tada je OVK izdala taj kominike u kojem je rekala da osuđuje terorizam i druga kršenja vezana za civilno stanovništvo. Međutim, kao što su dokazi pokazali, bar kada je reč o OVK i onima koji su bili učesnici u zajedničkom zločinačkom poduhvatu, oni su nastavili da rade kao i do tada, kada je reč o napadima na civile i one koji su smatrani saradnicima.

prevodioci: Molimo gospodina Rea da ne šuška papirima. Hvala vam.

TUŽILAC RE: Sličnosti u ovom predmetu, kao što sam rekao na početku svog govora, su tako jasne da se jedino može zaključiti da su optuženi krivi. Sva su tela bila bačena u jednom području, manje od 2 km udaljena od Haradinajeve kuće, području pod kontrolom OVK, pod kontrolom štaba u Glođanu/Gllogjan, što je bila baza Ramusha Haradinaja tokom celog perioda pokrivenog Optužnicom. On je bio definitivno najdominantniji vođa na osnovu svojih direktnih ličnih odnosa sa seoskim vođama OVK. Bavio se svim aspektima vojnih poslova, bio je formalno vođa štaba u Glođanu/Gllogjan, direktno je učestvovao u nasilju protiv srpskih komšija, izdao je naređenje za zatvaranje osoba koje su navodno bile saradnici. Nekoliko ih je nestalo ili je bilo uhapšeno od strane pripadnika OVK. Dokazi, tvrdimo mi, su takvi da ga osuđuju u golemoj meri. Jedino što možete da zaključite kada pregledate sve

dokaze je, da su Haradinaj, Balaj i Brahimaj krivi van svake razumne sumnje za sve zločine za koje ih tereti Optužnica.

SUDIJA ORIE: Hvala gospodine Re. Poćićemo na pauzu.

(Pretnosno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Gospodine Re, kada ste spomenuli Rezoluciju Saveta bezbednosti, trebalo bi da znamo kada je ta Rezolucija 1160 bila, marta koje godine?

TUŽILAC RE: 31. marta 1998. godine.

SUDIJA ORIE: To će nam pomoći u vezi sa kontekstom, jer onaj drugi događaj, 29. aprila 1998. godine, to je došlo odmah nakon što je Savet bezbednosti doneo tu Rezoluciju. Hvala vam na tome. Sada ćemo poći na pauzu i nastavicemo u 16.00 časova.

(pauza)

SUDIJA ORIE: Gospodine Emmerson, vi ćete prvi izlagati svoj odgovor.

ADVOKAT EMMERSON: Da, mi smo se među sobom dogovorili kako ćemo raspodeliti vreme.

SUDIJA ORIE: Izvolite. Imate reć.

ADVOKAT EMMERSON: Ono što bih ja želeo da učinim u svom odgovoru, jeste da sagledam osam stubova na kojima se temelji izvođenje dokaza Tužilaštva, onako kako je gospodin Re nastojao da ih prikaže u svojoj jućerašnjoj i današnjoj argumentaciji, kako bih pružio ilustraciju onoga što tvrdimo da je naša argumentacija. Naime, kada se sastavni elementi argumentacije Tužilaštva podvrgnu pravnom razmatranju, dolazi do izražaja to da Tužilaštvo povlaći površne i široke poteze četkom i poziva vas da na osnovu toga izvodite i zaključke, a takav pristup zasnovan je na nategnutom tumaćenju, kako dokumentarnih dokaza, tako i iskaza svedoka. Da počnemo najpre sa osnovama argumentacije Tužilaštva. Juće, prilikom svoje argumentacije, kao i na dva mesta u završnom podnesku, Tužilaštvo je skrenulo pažnju Pretnosnog veća na niz zabeležaka sa sastanka štaba u Glođanu/Gllogjan od 9. jula, za koje tvrde da prikazuju pretnju predstavnika iz Dobrića/Dobrićë da napadnu dve kuće u selu i dva dana kasnije, zaista je došlo do napada na te dve kuće. U albanskom originalu dokaznog predmeta na koji se pozvao gospodin Re, a u pitanju je jućerašnja strana transkripta, 11062, P190. E sad, kako stvari stoje mi ne raspolažemo zvanićnim prevodom u sistemu elektronske sudnice i verovatno je to razlog zbog kojeg prevod nije predoćen na ekranu. Međutim, Tužilaštvo svoje tumaćenje ovih beležaka, zapravo zasniva na radnoj verziji prevoda, koja je netaćna i u vezi sa kojom ne postoji dogovor. Prevod ovog dokumenta koji je obezbedila Odbrana glasi da postoji 10 osoba koje su u mogućnosti da odu i nabave oružje. Međutim, čak i u radnoj verziji prevoda koji je ponudilo Tužilaštvo, a imajte u vidu da vam ni u jednom trenutku nisu skrenuli pažnju na ove beleške u celini, čak i u onoj radnoj verziji na koju se poziva Tužilaštvo, u beleškama ne postoji nikakva pretnja. Reći su u potpunosti

izvađene iz konteksta. Ono što se u beleškama vidi, jeste da svako selo izveštava o situaciji kakva postoji na terenu, ko živi u selu, koliko je brojno stanovništvo, koliki je broj ljudstva koji bi mogao da se bori, kakvim oružjem oni raspolažu i kakvo je stanje njihove gotovosti u slučaju srpskog napada. Unos koji se odnosi na predstavnika iz Dobrića/ Dobriqë, u sebi ne nosi nikakvu pretnju. Tu se jednostavno navodi spisak domaćinstava i broj ljudi koji su spremni za borbu. Ne postoje nikakvi dokazi u vezi sa navodima o napadu OVK, na kuće u Dobriću/ Dobriqë. U izjavi svedoka 68 po Pravilu 92 ter, a na koju se Tužilaštvo oslanja, objašnjava se da svedok nije znala ništa o samom napadu niti u vezi sa tim ko ga je počinio, a pitanja u vezi sa tim u toku iskaza nisu postavljena. Na žalost ovo jeste jedan predmet u kojem će Pretresno veće morati svaku tvrdnju koju iznosi Tužilaštvo, morati da podvrgne razmatranju takve vrste, kakve sudije zapravo ne bi morale da sprovede kada razmatraju one tvrdnje koje iznose organi Tužilaštva, jer bi sudije trebalo da mogu da budu u stanju da veruju Tužilaštvu kada je reč o tačnosti podataka koji se iznose. Međutim, ovaj predmet se u potpunosti zasniva na selekciji podataka, na njihovom vađenju iz konteksta i na nategnutim tumačenjima. Navešću vam još jedan primer. Da se osvrnemo na drugi važan stub argumentacije Tužilaštva. Gospodin Re je vama nagovestio sledeće, da je vojna policija bila sastavni deo udruženog zločinačkog poduhvata i da se njome Ramush Haradinaj služio kako bi ulovio lica za koja sumnja da su mu protivnici i kako bi ih pobio. Međutim, jedini temelj na kojem takva jedna ocena počiva, sastoji se u tome da se izrazim velikodušno, što se ne posvećuje dovoljno pažnje tome na šta dokazi zapravo ukazuju. U ovom predmetu, uopšte nema nikakvih dokaza u vezi sa tim da je bilo koje krivično delo počinio bilo koji pripadnik vojne policije, koga bi imenovano Ramush Haradinaj. Jedini dokazi o njihovim aktivnostima koji postoje, odnose se na istragu koju je sproveo Fadil Nimonaj, kako bi istražio smrt Sanije Balaj i kako bi, takođe, sproveo istragu u vezi sa nestankom Nurije i Istrefa Krasniqija. Čitava priča lako se može ispričati kroz četiri dokazna predmeta. Radi zapisnika, to su sledeći dokazni predmeti, P140, P893, D60 i P224. To je jedan niz dokumenata koji pokazuju kako, kada i zašto je Ramush Haradinaj osnovano vojnu policiju. Iz toga proističe jedan broj zaključaka. Ne postoje nikakvi dokazi, zapravo postoje suprotni dokazi u vezi sa tim da je regionalni štab, koji je osnovan 26. maja, ikada imao vojnu policiju. Jedinica vojne policije, u bilo kojim zabeleškama, sa bilo kog sastanka, koji je održan u zoni odgovornosti gospodina Haradinaja, se prvi put pominje 21. juna. To je onaj datum kada su pravila vojne policije usvojena. Reč je o dokaznom predmetu P140. Pretresno veće može da pročita ove zabeleške. One su toliko jasne da jasnije ne mogu biti. Prilikom ovog sastanka došlo je do preliminarog razgovora o različitim predloženim verzijama pravila koja bi trebalo da važe za policiju i došlo je do razgovora o tome kakva treba da bude uloga vojne policije. Rrustem Tejjaj, koji je prisustvovao tom sastanku, vam je rekao nešto što Tužilaštvo nije pokušalo da opovrgne. Naime, da prilikom tog sastanka, 21. juna nije osnovana nikakva jedinica vojne policije. Dokazni predmet D60 su zabeleške sa sastanka od 25. jula. Reč je o sastanu novoformiranog operativnog štaba. Ove zabeleške nas navode na sledeći korak u odvijanju ove priče. Tu su zabeleženi oni koraci koji su u međuvremenu preduzeti kako bi se osnovala ova jedinica i kako bi se Tigri, odnosno Fadil Nimonaj imenovao za zapovednika pomenute jedinice. U beleškama se navodi da su brigade FARK-a, koje su tada već osnovane, da se ove brigade takođe zalažu za ideju vojne policije. Na osnovu samih ovih zabeležaka, u potpunosti je jasno da jedinica vojne jedinice nije osnovana u operativnoj zoni ravnice Dukadin/Dukagjini, pre 25. jula. To je potvrdio kako Rrustem Tetaj, tako i Shemsedin Cekaj, a obojica su prisustvovali pomenutom sastanku i u vezi sa tim, u našem podnesku možete naći odgovarajuće fusnote. U dokaznom predmetu P224 nešto je razjašnjeno izvan svake sumnje. Naime, reč je o izveštaju generalštabu u kojem gospodin Haradinaj kaže: „Sada smo osnovali

vojnu policiju. “ Mi, dakle, imamo sasvim jasne dokaze u pogledu toga kako, kada i gde je osnovana jedinica vojne policije. Dokazi, međutim, istovremeno pokazuju da su dve nezavisne grupe vojne policije osnovane u području koje se nalazilo izvan zone odgovornosti gospodina Haradinaja, a pre nego što je operativna zona Dukadžin/Dukagjini osnovana 23. jula. To se vidi na osnovu iskaza Pjetera Shale i njegove dokumentacije u vezi sa osnivanjem vojne policije i on tu samog sebe opisuje kao pripadnika, tzv. jedinice koja referiše komandantu lokalnog štaba, od kojeg istovremeno dobija naređenje. Imamo dokaze o tome da su dva samozvana policajca lutala dolinom Barana/Baran. U pitanju su Met i Avni Krasniqi. Sećamo se da su iz Vranovca/Vranoc, odnosno iz područja koje se nalazi na samoj granici one zone koju je pokrивao regionalni štab osnovan 26. maja. Dakle, oni su se nalazili na ivici one zone kojom je, kao komandant podzone, komandovao Rrustem Tetaj. Prema tome, ukoliko su oni na bilo koji način bili imenovani unutar regionalnog štaba, njih je morao imenovati Rrustem Tetaj. Međutim, kao što vas je Tužilaštvo na to podsetilo i samo priznalo, on nije imenovao ove ljude. Naime, Met Krasniqi je bio imenovan na vlastitu inicijativu. Drugim rečima, on je lutao naokolo tvrdeći da je pripadnik vojne policije. Međutim, to se ne uklapa u argumentaciju Tužilaštva. To iziskuje preveliko zadiranje u pojedinosti i zbog toga oni smatraju da imaju pravo da iznose uopštene tvrdnje da je zločin, koji se navode u Optužnici, počinila vojna policija Ramusha Haradinaja. To jednostavno nije tačno. Dozvolite mi da se sada osvrnem na treći deo argumentacije Tužilaštva. U pitanju je spisak meta, kako je to nazvao gospodin Re. U pitanju je spisak koji je podelio Din Krasniqi, a koji opet, navodno, bio imenovan od strane Ramusha Haradinaja. Gospodin Re, tu naravno, misli na dokazni predmet P885. U pitanju su lične beleške koje je svedok 17 vodio u vlastitoj beležnici, posle sastanka od 12. jula, tokom kojeg je on imenovao jedinicu vojne policije. Radi zapisnika, o ovim beleškama mi govorimo u završnom podnesku u stavovima 149, 150, 484 do 488, 509 do 511 i 597 do 598. Kada je svedok unakrsno ispitivan, onda su mu u okviru unakrsnog ispitivanja postavljena pitanja u vezi sa ovim spiskom. Pretresno veće je njegov iskaz ocenilo kao da on izbegava da odgovori. Međutim, kada su postavljena pitanja u vezi sa ovim spiskom, svedok 17 je pre svega rekao da ne zna ko je naveo ta imena, zašto se za ovim ljudima tragalo, niti ko je za njima tragao. Međutim, ono što je ovde od ključnog značaja, jeste pokušaj Tužilaštva da u to uvuče gospodina Haradinaja. Takav pokušaj ne zasniva se ni na čemu. Ne postoji ništa što bi ovaj spisak povezalo sa gospodinom Haradinajem. I, kao što sam juče naglasio, strana transkripta 7700, ja sam pitao svedoka 17: „Da li ste vi ikada postavili pitanje gospodinu Haradinaju u vezi sa ovim spiskom? “ A, on je na to odgovorio „ne“. Jedno od imena koja se javljaju na ovom spisku je ime Skendera Kucija. Nama je poznato, a to Tužilaštvo ne osporava da, kada je Ramush Haradinaj saznao za zarobljavanje Skendera Kucija, da je on tada intervenisao. Shodno tome, tvrditi da je ovde reč o spisku ljudi koji su traženi u njegovo ime, stoji u potpunoj suprotnosti sa postojećim dokazima. Ali, to ne odgovara Tužilaštvu, jer Tužilaštvo ne želi da Pretresno veće ozbiljno, duboko razmotri činjenice. Takođe je vredno pažnje razmotriti šta je ta intervencija, praktično govoreći, podrazumevala. Do nje je, kao što je Pretresnom veću poznato, došlo tokom druge polovine jula meseca, upravo u trenutku kada su srpske snage počinjale prve faze letnje ofanzive. 13. jula, setićete da je pukovnik Crosland podneo izveštaje o tome da se bezobzirno nanosi šteta selima u Dečanu/Dečan, a dve nedelje kasnije, 28. jula, on je izvestio da se svako selo od Lapušnika/Llapushnik, pa dalje na zapad, napada topovima i teškim minobacačima. U tom kontekstu je gospodin Haradinaj napustio prve redove fronta i otputovao u Jablanicu/Jabllanicë kako bi naložio da se pusti na slobodu čovek o kojem nije znao ništa ili gotovo ništa. A kada ste čuli iskaz da je on tako postupio, on je dodao da ništa slično ne treba da se ponovi ikada. Dakle, dodavanje imena Skendera Kucija na taj spisak,

svakako ne ide u prilog argumentaciji Tužilaštva. Kada mu je gospodin Kearney postavio pitanje da li je gospodin Haradinaj ikad postavio pitanje o kolaboracionista tokom 20-tak sastanaka koje su zajedno održali, svedok 17 je rekao da se gospodin Haradinaj ni jednom nije osvrnuo na tu temu. U pitanju je stranica transkripta 7565. Tužilaštvo je pokušalo da tvrdi da je gospodin Haradinaj ili njegov štab u Glođanima/Gllogjan imao svoj vlastiti nezavisni spisak, a to je u potpunosti činjenična netačna tvrdnja u izjavi Zorana Stijovića po Pravilu 92 ter. Reč je o svedoku na čiji vas iskaz u vezi sa aktivnostima OVK Tužilaštvo poziva da se oslonite. U pasusu 42 navodi se da je MUP pronašao spisak srpskih špijuna u štabu u Glođanima/Gllogjan gospodina Haradinaja posle operacije 24. marta. U stvari, izveštaj za koji gospodin Stijović tvrdi da ga je predočio ne sadrži temelj za takve tvrdnje. Tu se kaže da je MUP pronašao jedan adresar sa imenima i da MUP-u nije bilo poznato da li je reč o spisku pripadnika OVK, pristalica OVK ili mogućim metama. Pretresno Veće je, shodno tome, odbilo da prihvati ovaj dokument. Ne postoje nikakvi dokazi u vezi sa tim da je u Glođanima/Gllogjan postojao spisak potencijalnih meta. A šta Tužilaštvo kaže o spisku svedoka 17. Pre svega, Tužilaštvo tvrdi da se na spisku nalazi ime Zenuna Gashija. To je tačno. Međutim, ukoliko su tačni datumi koje navodi svedok 52 i ukoliko je Zenun Gashi odveden od kuće, 1. avgusta, i ukoliko ga je odveo Vesel Dizdari na osnovu naređenja Meta Krasniqija, treba primetiti i sledeće. Svedoku 17 je predat ovaj spisak oko 2,5 nedelje pre nego što je došlo do hapšenja Zenuna Gashija. Dakle, očigledni zaključak Pretresnog veća bi bio da je grupa vojne policije, koju je on odabrao i imenovao, jer je on rekao da su mu dostavili spisak predloga i da ga je on prihvatio i da je predsedavao kada je, kao komandant izabran Hasan Gashi, onda je ta grupa imala na umu Zenuna Gashija, kao nekoga za koga su bili zainteresovani. Taj spisak, spisak oficira vojne policije, takođe obuhvata Ibera Krasniqija, kao pripadnika policijskih snaga svedoka 17. U pitanju je rođak Meta Krasniqija, na osnovu čijih naređenja je odveden Zenun Gashi. Ne postoje nikakvi dokazi da je Zenun Gashi odveden u Glođane/Gllogjan. On je odveden i ostavljen u kasarnama FARK-a. To je jasan iskaz Vesela Dizdarija, a njegov iskaz je takođe potvrdio i Sadri Selca. Na spisku se takođe nalazi ime Misina Berishe. Ukoliko vam je svedok 17 govorio istinu, to je spisak kako nestalih, tako i traženih lica. Drugim rečima, kao što vam je rekao, tu nisu bili nužno navedeni samo oni ljudi za koje se smatralo da su kolaboracionisti. Osim toga, neophodno je da pogledamo i vremenski raspored iz tog vremena. Na osnovu iskaza Luana Tetaja, nije moguće utvrditi jasan datum kada su nestali Misin Berisha i njegovi sinovi. On je mogao da kaže samo to da su oni nestali u nekom trenutku u junu ili julu mesecu. Ukoliko je tako, u potpunosti je moguće da je već bilo poznato da je Misin Berisha nestao u vreme kada je svedok 17 održao sastanak 12. jula. On bi mogao da bude jedno od onih lica čije se ime nalazi na spisku, ne zato što se za njim tragalo, kao za kolaboracionistom, već zbog toga što je neko ko je prisustvovao sastanku, već znao da je on nestalo lice. Međutim, naravno, ništa od toga se ne uklapa u tezu Tužilaštva, jer bi onda bilo neophodno da se Pretresno veće pozabavi jednom isuviše podrobnom analizom o zaključcima koje zaista valja izvući. Međutim, šta je sa Nurijom i Istrefom Krasniqijem? Šta je sa nagoveštajima koje smo juče čuli, da se njihova imena nalaze, takođe, na tom spisku? Jedini unos na tom spisku koji bi mogao da se odnosi na Nuriju i Istrefa Krasniqija zvuči ovako. Citiram: „Sukob u Turjaku/Turjak, jedna osoba je ranjena, ulazna rana sa jedne strane vrata, a izlazna rana sa druge strane, došlo je do razaranja centralnog nervnog sistema.“ Svedok 17 je izjavio da se tu misli na sukob između dve porodice koje su živele u selu Turjak/Turjak. Međutim, mi tačno znamo o kojim dvema porodicama je reč i ko je osoba kojoj je pucano u vrat. Tu se, zapravo, mislio na pucnjavu do koje je došlo u okviru krvne osvete. U istoj belešci, takođe se pominju i dva ženska saradnika iz Turjaka/Turjak i Kosurića/Kosuriq. Međutim, očigledno je da se tu pominju dve žene koje

žive u dva različita sela. Međutim, Tužilaštvo tvrdi da to može da se izvrne i da se to shvati kao da se tu pominje Nurija Krasniqi. Na osnovu čega Tužilaštvo to tvrdi i kakve to veze uopšte ima sa Ramushem Haradinajem? To svakako nije bila njegova beležnica. Kada je reč o tim spiskovima, zaista, kako bi se progutala čitava ta teorija o spiskovima ili kako bi se ustanovila bilo kakva veza između beležnica svedoka 17 i Ramusha Haradinaja, Tužilaštvo je prinuđeno da se koristi rečnikom paralelnih struktura. Oni su prinuđeni da tvrde da je neka nezavisna struktura išla u dolinu Baran/Baran pod komandom svedoka 17. Predlažem da za trenutak zastanemo. Da zastanemo i da se prisetimo na čemu je zasnovana ova tvrdnja. U svom završnom podnesku mi se ovim pitanjem bavimo u sledećim pasusima: 80 do 91, 489 do 500 i 662 do 663. Bitno je da se Tužilaštvo toga drži i u svojoj završnoj reči, a njihova argumentacija je zasnovana pre svega na pretpostavci da je svedok 17 mislio da je Ramush Haradinaj uopšte imenovao Dina Krasniqija. Reč je o tvrdnji koju je gospodin Re danas popodne izneo u nekoliko navrata. Drugo, ovakva pretpostavka se zasniva na tvrdnji svedoka 17 da je Din Krasniqi i dalje dobijao uputstva i naređenja od gospodina Haradinaja i da je sa njim i dalje održavao sastanke nakon otvaranja kasarni FARK-a. Pretpostavka se, takođe, zasniva i na tvrdnjama u izjavi svedoka po Pravilu 92 ter da je Din Krasniqi, takođe, tokom ovog vremenskog perioda bio u kontaktu sa Fatonom Mehmetajem i Idrizom Balajem. Tvrdnja da je Dina Krasniqija imenovano ili odabrao Ramush Haradinaj, naišla je na osporavanje u iskazima Zymera Hasanija, Shabaja Balaja i Cufe Krasniqija. Svaki od njih je svedočio da je Din Krasniqi izabran od strane lokalnih seljana, a Cuf Krasniqi je dao iskaz da je on lično predložio Dina Krasniqija kao komandanta. Kada mu je, tokom unakrsnog ispitivanja, postavljeno pitanje na osnovu čega on iznosi takve tvrdnje, svedok 17 je priznao da nema nikakvih ličnih saznanja u vezi sa tim kako je imenovan Din Krasniqi. To je stranica transkripta 7657. I, takođe je priznao da ga je ranije, u svojoj ranijoj izjavi, koju je dao kao svedok, opisao kao samozvanog komandanta Barana/Baran. A zašto? Pa, zato što, kako je objasnio tokom unakrsnog ispitivanja, mada se Din Krasniqi pozivao na nadležnost Ramusha Haradinaja, svedok 17 nije dobio nikakvu potvrdu u vezi sa tim. Stranica transkripta 7752. Šta je sa tim stalnim kontaktima? Prilikom unakrsnog ispitivanja mi smo stalno insistirali da on pruži činjeničnu osnovu za svoje tvrdnje da je Din Krasniqi i dalje referisao Ramushu Haradinaju posle osnivanja brigade. U svojim odgovorima, koji se nalaze na stranicama od 7658 do 7664, on je pokušavao da izbegne odgovore po ovom pitanju, kao i u vezi sa mnogim drugim. On je priznao da nikada nije prisustvovao takvim sastancima, da je nije imao nikakvu predstavu o tome o čemu je moglo biti reči. Na kraju, posle mnogo vrđanja, on je rekao da su mu neki seoski komandant preneli da je Din Krasniqi referisao Ramushu Haradinaju. Onda su ga pitali: „Koji to seoski komandiri? “ On je rekao: „Pa, ne znam tačno koji, nemam imena. “ Onda ga je Pretresno veće pitalo: „Da li se sećate iz kojeg su sela došli ti komandiri? “ Rekao je: „Ne, ne sećam se imena. “ Onda su ga pitali: „Da li je ta informacija došla od jednog seoskog komandira ili više od jednog? “ Rekao je: „Ne sećam se. “ Onda su tražili da tačno opiše šta je čuo i kakav je to kontakt bio i rekao je: „O tome ne mogu detaljno govoriti. “ U ono vreme Pretresno veće je primetilo da se ne bi, zapravo, moglo reći da je taj iskaz u velikoj meri iskaz koji potkrepljuje takve trajne kontakte. To je 7799 i mi se sa time slažemo. Jedinu dokazi bilo kakvog kontakta između Ramusha Haradinaja i Dina Krasniqija nakon formiranja brigada je P892. To su zapisnici jednog jedinog sastanka štabova doline Baran/Baran 29. jula, dok su se spremale srpske ofanzive na Jablanicu/Jabllanicë i tamo je zabeleženo prisustvo gospodina Haradinaja. U kontekstu fragmentovanih i konfuznih komandnih odnosa, koji su tada očigledno postojali, taj se sastanak teško može uzeti kao dokaz paralelne komandne strukture. Osim toga, nema tu ničeg lošeg u vezi sa tim sastankom, niti ničeg tajnog. Gospodin Haradinaj je ostao tokom

tog perioda na položaju komandanta operativne zone Dukađin/Dukagjini, iako svedok 17, izgleda nije znao, kao ni drugi svedoci, ko je zapravo kome zapovedao. U svojoj izjavi po Pravilu 92 ter, svedok 17 tvrdi, kao što sam to već rekao, da je Din Krasniqi imao direktne kontakte sa Fatonom Mehmetajem i Idrizom Balajem. Odakle je došla ta tvrdnja niko ne zna, jer kada su ga o tome pitali tokom samog svedočenja, prihvatio je da za to nema nikakve činjenične osnove. 7799 i 7801 i 7802. Ali, naravno, to bi zahtevalo jednu vrlo detaljnu analizu teoretisanja Tužilaštva, a oni sigurno ne žele da Pretresno veće tako nešto učini. Juče sam to već spomenuo, pa neću sada ponovo kroz to da prolazim. Kad je reč o ulozi Meta Krasniqija i očito tesnog kontakta koji je imao sa brigadom FARK-a u Baranu/Baran, sve to detaljno možete pronaći u našem završnom podnesku, u paragrafima 489 do 500. Najviše što dokazi sugerišu je to da su bivši dobrovoljci OVK u dolini Baran/Baran bili neorganizovani i nisu imali nikakvu efektivnu komandnu strukturu i da svedok 17 nije uspeo da nametne disciplinu u svom području odgovornosti nakon što je osnovana kasarna FARK-a. On je rekao da je naišao na jednu vrstu anarhije u komandi i da je to bila prepreka stvaranju unificirane vojne komande. 7664 do 7665. Rekao je da, kad je tamo stigao, da je naišao na neorganizovane grupe koje nisu imale ni strukture ni discipline i koje nisu poštovali zapovedni lanac. To nisu bilo dobro organizovane vojne jedinice vertikalno gledano. 7665. Pa, niko ne spori da odsustvo organizovane komande na koju je naišao svedok 17 po svom dolasku, traži izvestan stepen koordinacije, kako bi se, na primer, osiguralo da kasarna efektivno i efikasno funkcioniše, ali to je bio njegov posao. Ništa od toga ne dokazuje postojanje neke paralelne komandne strukture, koja bi odgovarala Ramushu Haradinaju. Sve to samo pokazuje da svedok 17 nije na dovoljan način disciplinovao ljudstvo u svojoj zoni odgovornosti. Međutim, nema nikakvih dokaza da je Ramush Haradinaj igrao bilo kakvu ulogu u produženom postojanju zasebne komande, jer, na kraju krajeva, svedok 17, a ne Ramush Haradinaj je tolerisao postojanje grupe samozvanih policajaca, koji su funkcionisali na samo nekoliko metara od sedišta njegove komande. Teorija o paralelnoj strukturi, baš i teorija o popisima je, kad se dobro analizira, samo mit. Sanije Balaj, još jedan od stubova završnog argumenta Tužilaštva i tvrdnja koja vam je iznesena, da postoje nezavisni izvori koji potkrepljuju iskaz Avnija Krasniqija. Gospodin Re je danas rekao da gospodin Avni Krasniqi nije mogao lagati jer nije imao nikakvog motiva da laže. Ja ne znam da li je gospodin Re pročitao završni podnesak Tužilaštva pre nego što je to rekao, jer su oni sami tamo utvrdili da Avni Krasniqi laže. On očito i laže o svom učešću u slučaju Sanije Balaj, jer njegov iskaz je sasvim kontradiktoran iskazu svedoka 72, Cufa Krasniqija, Shabana Balaja, svedoka 17, svih drugih svedoka koji su svedočili o tom incidentu. On je ovamo došao i pod zakletvom ovom Sudu rekao da nije imao nikakve veze sa njenim zaustavljanjem niti sa njenim ispitivanjem. No, jednom kad stvari budu jasne, jednom kad Tužilaštvo prihvati da to nije istina, kako onda oni mogu od Pretresnog veća tražiti da njegove nepotkrepljene izjave uzme kao pouzdane. Sve je to vrlo teško shvatiti, a juče je čak iznesena tvrdnja da postoje potkrepljujuće izjave za tvrdnju da je Idriz Balaj premestio leš. Odakle dolazi to potkrepljenje? Tužilaštvo kaže da to potkrepljene dolazi iz jednog službenog izveštaja koga je napisao Sadri Selca. To je P897 i mi se time bavimo u našem podnesku u paragrafima 721 do 725. Tačno je da je Sadri Selca napisao taj tzv. službeni izveštaj, ali pouzdanost bilo čega što je rekao ili zabeležio Sadri Selca je nešto veoma dvosmisleno. On je izjavio da su osnove za njegove informacije to što je razgovarao sa dve grupe ljudi. Pazite, postojala je i službena istraga OVK u kojoj je sa svima razgovarano. Međutim, paralelno sa time, svedok 17 zatražio je od gospodina Selce da pogleda i razmotri šta se dogodilo. I on nam je rekao da je on razgovarao sa Shabanom Balajem, jedan izvor i sa Ahmetom i Hysenom Ukajem, drugi izvor. Pa, oni mu sigurno nisu rekli o uklanjanju leša, zato što oni sa tim nisu imali nikakve veze. Onda, dakle, mora da je

njegov izvor bio Shaban Balaj i on je sasvim jasno rekao kad su ga pitali: „Odakle su došle informacije u vašem službenom izveštaju da je najverovatnije Toger premestio leš? “ I on je odgovorio te su informacije došle od onih koji su bili bliski sa njom. Pa, ako pretpostavimo da se tu, dakle, misli na porodicu Sanije Balaj, a on je razgovarao samo sa jednim članom porodice, to je Shaban Balaj, onda je jasno da izvor te tvrdnje mora da je Met Krasniqi, koji je prvi rekao porodici Sanije Balaj, na drugom od dva sastanka o Kanunu, kad su njemu i njegovom bratu zapretili dvostrukom krvnom osvetom. Kao što sam već rekao juče, sve to, na kraju krajeva, zapravo zavisi od pouzdanosti i verodostojnosti Avnija Krasniqija, čoveka koji je očito lagao pod zakletvom i Meta Krasniqija, čoveka za koji Tužilaštvo kaže da je odgovoran za to ubistvo. Za taj iskaz nema nikakve nezavisne potkrepe. Šesto, naređenja koja je izdao gospodin Haradinaj nakon što je 23. juna imenovan za komandanta zone. O tome je gospodine Re mnogo govorio juče, 11045 do 11047. Juče je, naime, rečeno da su ta naređenja dokazi o neposrednom rukovođenju iz blizine. Međutim, u svom završnom podnesku Tužilaštvo tvrdi da su oni dokaz o pokušaju zastrašivanja civilnog stanovništva kako bi se suzbilo svako protivljenje zajedničkom zločinačkom poduhvatu. Pa, hajde da pogledamo onda svaki od tih dokumenata ponaosob. Mi smo to učinili u našem završnom podnesku, paragrafi 910 do 928. Ja ću onda samo još dodati par reči o njima. Dokazi pokazuju da je, nakon što je izabran, 23. juna, gospodin Haradinaj izdao više naređenja čiji je cilj bilo uvođenje vojne discipline i organizacije. Izdao je poziv na oružje i poziv na opštu mobilizaciju 24. juna, dan nakon što je izabran. Isto tako, izdao je naređenja kojima se zabranjuje konzumiranje alkohola i nepotrebno pucanje iz oružja. Privremeno je suspendovao političku aktivnost i preneo je naređenje glavnog štaba da je nakon imenovanja Jakupa Krasniqija, kao glasnogovornika OVK, da pripadnici OVK ne treba da daju neovlaštene intervju novinarima. E sad, iz svega ovoga, Tužilaštvo nastoji da iskonstruiše tvrdnju da je gospodin Haradinaj zapovedao zajedničkim zločinačkim poduhvatom. Treba se sada ponovo prisetiti hronologije. Sva su ova naređenja izdata nakon razornih ofanziva u maju i nedugo pre nego što su za ozbiljno počele letnje ofanzive. Zdrav razum vam kaže da zajednička odbrana civilne zajednice traži mobilizaciju. To nije bila vojska. Pre bi se mogli nazvati domobranima, koji su bili suočeni sa velikom srpskom vojnom mašinom u jednom klasičnom nesimetričnom načinu ratovanja. Prema tome, jasno je da su sve ove stvari o kojima oni govore bile luksuz koji bi neko teško mogao priuštiti, imajući u vidu da je nedugo nakon toga usledila srpska ofanziva. Isto tako, sasvim je zdravorazumski reći da će potrošnja alkohola i nekontrolisano pucanje u vazduh jednostavno olakšati Srbima da odaberu ciljeve za svoju operaciju. Dakle, sve su to bile pretnje kolektivnoj dobrobiti zajednice. Ništa od toga nije rukovođenje neposredno detaljima izbliza. Sve to pokazuje jedog komandanta koji je preduzimao razumne mere kako bi pokušao da osigura zajedničku odbranu svoje zajednice pred napadima koji bi mogli koštati stotine, pa i hiljade života, a čiji je cilj bio da se Albanci isteraju sa Kosova. Sedam, intervencije. Tvrdnja da je gospodin Haradinaj učestvovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu da se zlostavljaju kolaboranti. Gospodin Re nije ozbiljno pokušao da odgovori na ono što je gospodin Haradinaj odgovorio na svaki pojedinačni dokaz, svaki put kad je obavešten o zlostavljanju ili nestanku civila. Skender Kuci, svedok 3, Achileas Pappas, istraga koju je sproveo njegov vlastiti komandant vojne policije, imenovan 25. jula o nestanku i smrti Sanije Balaj i nestanku Nurije i Istrefa Krasniqija, je li to sve skupa tek varka. A kanal? Danas je gospodin Re utvrdio da postoje samo dva leša, da postoje samo dvoje ljudi koji se ne uklapaju u profil. Kakav profil, pitam vas ja? Jer, pročitajte to i u njihovom podnesku, svaki put Tužilaštvo se koristi svim mogućim sredstvima kako bi sugerisala da bi neko mogao biti cilj akcije OVK. Zapravo, ako pogledate svako ko nije član OVK, prema rečima Tužilaštva, postao je cilj OVK. I onda

kažu, e, u taj obrazac ne mogu se ubaciti Afrim Sylejmani, niti Melush Meha, ali ipak vi morate biti sigurni da ih je OVK ubila u sklopu zajedničkog zločinačkog poduhvata, zato jer su ih pronašli blizu Kujtim Imeraja, a Imeraja je očigledno otela i ubila OVK, kaže gospodin Re. No, Pretresno veće je čulo iskaze o Kyjtimu Imeraju i nije čulo ništa što bi ljude koji su njega oteli povezalo sa OVK, bilo sa Glođanima/Gllogjan. Svedok koji je o tome govorio je nedvosmisleno pitan, da li je nešto u vezi sa tim ljudima, koji su svi nosili civilnu odeću, sugerisalo da su oni pripadnici OVK ili neke organizacije, ili nosili oznake, ili su bilo šta rekli što bi nagovestilo nešto u tom smeru i odgovor na to je bio ne. Ali, da bi se sve to ustanovilo, potrebno je izvršiti analizu onoliko detaljnu koliko Tužilaštvo ne želi da je Pretresno veće napravi. I, naravno, isto tako nije učinjen nikakav ozbiljan pokušaj da se reši Idriz Hoti. On je bio pristalica OVK, krenuo je da stupi u OVK i poslednji put viđen je u području gde su vođene borbe. Ili, recimo, Tush i Illira Frrokaj, za koje gospodin Re jednostavno kaže da su oteti na kontrolnom punktu u Glođanima/Gllogjan, iako za to nema nikakvih dokaza ni dokaza o nikakvim motivima. Zato mi kažemo Pretresnom veću da u svakom od ovih slučajeva Tužilaštvo pokušava na jedan klasičan način da isfabrikuje sliku o dokazima kako bi uspela da dođe do jedne klasične isfabrikovane interpretacije sveukupne slike. Pretresno veće, danas ranije je spomenulo pitanje karaktera. Pa ću sada, ako mi dopustite, vrlo kratko spremi dve reference o karakteru koje su dostavljene sa našim završnim podneskom, aneks 2. Klaus Reinhardt je tesno sarađivao sa gospodinom Haradinajem odmah po završetku rata. To je bivši komandant snaga KFOR-a i on je rekao da je gospodin Haradinaj rukovodilac koji je želeo da stane na kraj međunacionalnim borbama na Kosovu i da je on jedini kosovski Albanac, rukovodilac, koji je stalno naglašavao važnost pomirenja među nacionalnim grupama na Kosovu. Soren Jessen - Petersen, posebni izaslanik sekretara Ujedinjenih nacija, dok je gospodin Haradinaj bio predsednik Vlade, takođe kaže koliko su za gospodina Haradinaja bile važne inicijative za zaštitu prava srpske civilne manjine na Kosovu i koliko je on napora preduzeo da bi se na Kosovu uspostavilo zaista istinski višenacionalno društvo. Njih obojica su te procene dali, naravno, nakon rata iako gospodin Reinhardt, odmah nakon rata. Ali, bez obzira na to, osoba koju oni opisuju je rukovodilac koji očito pokazuje svoju privrženost zaštiti ranjivih civila, a ne napadanju. To su nezavisne procene koje su dali dvojica veoma iskusnih članova međunarodne zajednice. I, mi tvrdimo da su ti pogledi, pogledi koje su i oni ranije izrazili kad se odlučivalo o privremenom puštanju na slobodu, procene koje treba da imaju izuzetnu težinu pred Pretresnim većem.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Emmerson. Gospodine Guy-Smith, jeste li spremni?

ADVOKAT GUY-SMITH: Jesam.

SUDIJA ORIE: Izvolite.

ADVOKAT GUY-SMITH: Usvajam sve ono što je rekao moj kolega u vezi sa činjeničnim pitanjima i to neću ponavljati. Danas se ovde nalazimo u sličnoj, ako ne i identičnoj situaciji, u kojoj sam se našao juče kada sam ovo Pretresno veće obavestio o mojim dubokim zabrinutostima u vezi sa glasinama. Jer, ako pogledate sudski spis, pažljivo ili pak samo letimično, videćete nedvosmisleno da Idriz Balaj ili Togeri nikada nije viđen, i ni na koji način ne želimo sugerisati, da je Idriz Balaj bilo kada viđen kod kanala. Isto tako, nema dokaza, sigurno ne pozitivnih dokaza, a pogotovo ne nakon napada na Glođane/Gllogjan, jer Idriz Balaj tada nikada više nije viđen u Jablanici/Jabllanicë. Postoje dokazi da je viđen na više drugih mesta i to i te kako ima smisla, imajući u vidu koja je bila njegova funkcija. Pa,

zar iko u ovoj sobi, sada ne veruje da je on zapovedao *Crnim orlovima*, posebnoj jedinici za intervencije, koja je imala posebnu namernu unutar konteksta onoga što se dešavalo u tom kraju tokom leta 1998. godine. Kao komandant, normalno da će on to uraditi, pogotovo ako uzmemo u obzir, ne samo veličinu njegove jedinice, nego i vrste intervencija na koje su išli. Sasvim je normalno da su ga viđali kako se kreće okolo, jer to mu je bila funkcija, da ide okolo. Gospodin Re danas je još jedanput sugerisao dokaz zasnovan na zaključku kojeg dokazi ne podržavaju. On nam je danas rekao: „Morate uzeti u obzir Balajev *modus operandi*. “ A, činjenice na koje se on oslanja sve traže, prvo, jedan veoma jednostavan dokaz, a to je da je čovek koji je u tim aktivnostima sudelovao, zaista bio Idriz Balaj. Pozivam vas da pogledate video snimak zakletve u Baranu/Baran, što je sedma i, zapravo, jedina tačka ovde u njegovom argumentu iz koje proizlazi da bi se tu mogao identifikovati Toger da je bio prisutan zakletvi u Baranu/Baran. Na trenutak ću uzeti malo slobode. Ja to ne smatram dokazom, međutim, pregledao sam taj video snimak, znam da su mnogi sa ove strane sudnice takođe pretraživali taj video snimak, tražeći Idriza Balaja, a nisu našli nikoga ko bi na njega ličio. Možda vi hoćete. Gospodin Re kaže da ja nisam svedoka 4 pitao o tome da se Toger, njemu svedoku 4, nije predstavio kao Toger. I to je u pravu, jer svedok 4 nikada nije izjavio da mu se iko predstavio. Zapravo, kao što sam vam već juče objasnio, svedok 4 je shvatio ko je to Toger, a da nije nekoga video. On nije video onog čoveka koga su vojnici tako zvali. Ovde se tek pretpostavlja da niko nikada nije nekoga zvao imenom koje nije njegovo ili nadimkom koji nije njegov, da ljudi nisu zloupotrebljavali ili čak upotrebljavali tuđa imena. Međutim, mi znamo da to nije slučaj. Mi znamo, konkretno, da to nije slučaj u vezi sa iskazom koji smo čuli od svedoka 4 i sa nekim drugim ljudima, neki za koga je znao tvrdio je da je on Ramush Haradinaj. Isto tako, ovde se zaboravilo na još nešto, a to je da ime Toger nešto konkretno znači. To znači poručnik. Pa, onda u takvoj situaciji, zar je nerazumno, da li je nezamislivo, nije li verovatno da će ovaj ili onaj vojnik nekoga sa višim činom zvati poručnik, a to bi se onda, za potrebe ove naše diskusije sada, moglo prevesti sa Toger. Gospodin Re nam je rekao da su oni svi znali ko je Toger, jer ako nisu znali kako mu je pravo ime i da eliminacijom, s obzirom da nije bilo drugih Togeru u toj zoni, a kamoli takvih koji bi se poklapali sa opisom Idriza Balja, jedini zaključak koji se može izvući na osnovu dokaznog materijala, je taj Toger, osoba, dakle, koja je lično počinila te zločine, upravo Idriz Balaj. Mi smo se u ovom kaznenom postupku i suđenju, sada približili procesu eliminacije, a to je dokaz van razumne sumnje. Mi smo u ovom suđenju došli do toga da se sugeriše manje od onog, nego se poklapa u opisu. Vi, gospodo, niste dali nikakav opis, nikakav opis nije naveden. Ono što imamo je mit, ono što imamo je glasina. Navešću vam opis koji možemo naći u iskazu. „Toger je tako opisivan u to vreme. Sve što se događalo, najgore stvari koje su se događale, to je tada pripisivano Togeru, iako on možda nije bio na toj lokaciji. Nema ništa konkretno što sam ja video vlastitim očima, pa molim Pretresno veće i Tužilaštvo da me pitate o stvarima koje sam video vlastitim očima“. Jedan od sudaca je pitao: „Vi ste nam rekli da je Toger tako opisivan. Recite ko je to vama rekao? “ Svedok: „U svim selima se širila glasina da je Toger bio taj koji je uzrokovao ovo ili ono, ali ja ne mogu ništa da potvrdim, jer sâm ništa takvo nisam video. O njemu se tako govorilo, ali kakva je bila stvarnost, ne znam. Istina je da je on bio dinamičniji, da je on imao ozbiljniji ton. Verovatno su zbog toga ljudi stekli takav zaključak. Bilo je mnogo glasina da je on napravio i ovo i ono, ali ja nisam ništa od toga video, niti znam precizno ništa takve prirode, pa ne mogu to potvrditi. “ Jedan od članova Pretresnog veća: „Rekli ste da je bio dinamičniji, molim objasnite šta ste time mislili? “ „Bio je entuzijastičan, više od drugih, bio je miran, bio je takav po prirodi. Tako je izgledao. Evo opisa. Ta predstava o kojoj su ljudi govorili, to je nešto što su oni stvorili u vlastitim glavama, ja ne znam kako. “ Nisu izvedeni nikakvi dokazi

da su *Crni orlovi* ulazili u sela, okomljavali se na nekoga posebno. Nisu izvedeni nikakvi dokazi da su *Crni orlovi* počinili bilo kakve zločine. Nije bilo nikakvih dokaza na koje biste se vi mogli osloniti. I, tako na kraju ovde imamo pred sobom jednu od najopasnijih argumentacija koja uopšte može postojati i reč je o sledećem. Čuli smo jako puno o tome da ljudi misle da je on loš čovek, da je radio ružne stvari. Pa, onda, znate šta, na osnovu toga, treba ga osuditi. Međutim, upravo zbog toga i postoje suđenja u kaznenim postupcima, zbog toga postoji teret dokazivanja, upravo zato da se ljudi ne bi našli izloženi tim konkretnim napadima, a posebno ne da se Idriz Balaj nađe u takvoj situaciji, za koga je potvrđeno da je bio komandant, hrabar ratnik, dobar vojnik koji se borio za slobodu svoje zemlje. Dakle, da on ne bi bio osuđen na osnovu glasina i nagađanja. Jer, kada se razmotri dokazni materijal, identifikacije za koje Tužilaštvo tvrdi da biste se na njih morali osloniti, su nepouzđane, ili čak nepostojeće. Mislim da dobro znate gde se Idriz Balaj nalazio 2002. godine. Na njega je pokušao napad u kojem su imali nameru da ga ubiju. Njegova žena je pri tom izgubila nogu, oboje su izgubili dete, kao što i znate. On je došao ovamo iz zatvora na Kosovu. On još uvek odslužuje tu kaznu. Ja se nikad nisam našao baš u ovakvoj situaciji brane nekoga, . . . ja sam puno radio u suđenjima gde imamo porotu, što se u bitnoj meri razlikuje od situacije koja je ovde, ali nikada nisam bio suočen sa toliko glasina i nagađanja, a tako malo dokaza, poput ovih na koje se oslanja Tužilaštvo. U nameri da ishoduje osuđujuću presudu, oni jednostavno nisu uspeli da dokažu svoje tvrdnje na teret Idriza Balaja. Pregledom zapisnika, to će se videti. Nemam nikakve sumnje da ćete vi detaljno prečešljati celokupni zapisnik, da ćete pažljivo razmotriti sve što je u njemu, niti imam bilo kakve sumnje da nećete poverovati tvrdnjama Tužilaštva, da se čovek može proglasiti krivim na pretpostavkama, nagađanjima, a svakako ne na činjenici da su se uokolo širile glasine.

SUDIJA ORIE: Hvala, gospodine Guy-Smith. Gospodine Harvey, da li ste spremni da nastavite.?

ADVOKAT HARVEY: Mi smo pažljivo saslušali gospodina Rea, danas posle podne, i smatramo da ono što smo juče rekli, je nešto što je ostalo nepromenjeno i danas nemamo ništa da dodamo. Mi jednostavno ostajemo pri tezi koju smo juče izneli, kao i našoj argumentaciji. Kada je reč o njegovom karakteru, Lahi Brahimaj je ratni heroj, a ne ratni zločinac. Hvala vam.

SUDIJA ORIE: Hvala gospodine Harvey.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ORIE: Pretno veće bi radije pošlo na pauzu pre nego što postavimo sledeća pitanja stranama. Međutim, samo jedna stvar, gospodine Emmerson. Rekli ste da je Pretno veće, naime, pokrenulo pitanje karaktera, a činjenica je da ja nisam to pitanje pokrenuo, nego pitanje otežavajućih ili olakšavajućih okolnosti.

ADVOKAT EMMERSON: Tako je. Rekli ste tako.

SUDIJA ORIE: Na osnovu vašeg odgovora, zaključio sam da, što se tiče dva karakterne reference, mislim da želite da se na njih oslonite u kontekstu određivanja kazne, ako do toga uopšte dođe.

ADVOKAT EMMERSON: Mislim da sam to dovoljno jasno rekao u podnesku.

SUDIJA ORIE: Odgovarajući na vašu usmenu argumentaciju, samo me zanimalo da li ste tražili da se to eksplicitno napravi ili je to implicirano. Dakle, vi želite da se tu onda uzmu u obzir i njegovi postupci nakon Optužnice i to bi trebalo da bude olakšavajuća okolnost.

ADVOKAT EMMERSON: Da, upravo tako. Oba svedoka su bili svedoci koji su se bavili gospodinom Haradinajem. . .

SUDIJA ORIE: Ja pokušavam samo da utvrdim kakav je okvir i kako to funkcioniše u sistemu koji ovde radi. Gospodine Harvey, tu ima jedna razlika. Kada ste govorili o karakteru, vi ste osobu karakterisali u celini, a kada ste o tome govorili, da li ste pritom mislili na period kada su počinjeni navodni zločini.

ADVOKAT HARVEY: Hvala vam časni Sude. Ja sam to rekao jer sam mislio da Pretresno veće već ima saznanja o svim informacijama koje su potrebne u vezi sa karakterom mog klijenta i ponašanjem tokom postupka, njegovim poštovanjem Međunarodnog suda. Mislim da znate i njegovo porodično poreklo, mislim da nema ništa što bih ja želeo da dodam.

SUDIJA ORIE: Dobro. Sada je to jasno u zapisniku, kakvu vrstu olakšavajućih okolnosti želite da uzmemo u obzir, sada je i meni jasno, da ste se samo u jednom retku pozabavili olakšavajućim okolnostima.

ADVOKAT HARVEY: Pa, ja pokušavam uvek da budem kratak.

ADVOKAT EMMERSON: Samo da najbolje iskoristimo pauzu. Da li ima nešto što želite da istražimo kada se razgovara o pitanjima, koje bi nam Pretresno veće, eventualno, moglo postaviti ili nekim pitanjima koje bi nam Pretresno veće moglo proslediti putem Sekretarijata, u međuvremenu?

SUDIJA ORIE: Mislim da neće biti potrebno. Dakle, za sledećih 20 minuta ćemo videti da li ima nekih pitanja koja bismo trebali formulisati ili prilagoditi. Dakle, idemo na pauzu do 17.35 časova .

(pauza)

SUDIJA ORIE: Pre nego što Pretresno veće... sudije postave pitanja stranama, želeo bih da rešimo dva proceduralna pitanja, jedno koje nikako ne može imati uticaja na suđenje, ali ipak da budemo sigurni da je sve gotovo, a to je da se naloži Sekretarijatu da neke delove iskaza Fadila Fazlijua stavi na uvid javnosti. Mislim da sam o tome u ponedeljak već govorio. Pretresno veće je dobilo argumentaciju od svih strana u vezi sa delovima iskaza Fadila Fazlijua koji su bili saslušani na privatnoj sednici, a za koje je Pretresno veće predložilo da postane dostupno na uvid javnosti. Jedina strana koja je dala bilo kakav prigovor, bilo je Tužilaštvo koje je iznelo tvrdnju da bi neki delovi, ako bi se objavili, mogli identifikovati zaštićene svedoke ili ukazati na kontakte između Tužilaštva i svedoka koji su bili predviđani. Pretresno veće je pregledalo argumentaciju Tužilaštva i složilo se da te delove ne stavi na

uvid javnosti. Tužilaštvu se zato nalaže da javnosti na uvid stavi sledeće delove transkripta: strana 7415, red 6 do strane 7425, red 13; strana 7427, red 24 do 7445, red 15; strana 7452, red 19 do strane 7456, red 2; strana 7456, red 5 do strane 7471, red 16; strana 7471, red 20 do strane 7473, red 5, u stvari 6; strana 7484, red 7 do strane 7486, red 4; strana 7486, red 23 do strane 7487, red 23; strana 7488, red 16 do strane 7499, red 24; strana 7509, red 15 do strane 7513, red 4; strana 7515, red 12 do strane 7531, red 8. Ovim smo završili nalog koji smo uputili Sekretarijatu. Drugo pitanje koje sam želeo da pokrenem je sledeće. Odbrana Balaja, 30. oktobra je dostavila navode Idriza Balaja u vezi sa kršenjima etičkog kodeksa ponašanja od strane Tužilaštva i zatražilo saslušanje u vezi sa dokaznim materijalom kada je reč o intervjuu koji je dala Karla del Ponte. Odbrana Brahimaja priključila se tom zahtevu. Pretresno veće odbacuje taj zahtev. Uskoro će uslediti i pisani odgovor sa potpunim obrazloženjem. Koliko Pretresno veće zna, nema više nerešenih podnesaka ili zahteva, koji bi, na bilo koji način mogli uticati na presudu koju će Pretresno veće doneti. Ukoliko je Pretresno veće nešto previdelo, želeli bismo da nas o tome obavestite. Nema ničega. Gospodine Guy-Smith.

ADVOKAT GUY-SMITH: Časni Sude, možda postoji jedno pitanje. Mi smo u jednom trenutku tražili da se jednom dokumentu dodeli broj dokaznog predmeta, ali to moram da proverim. Mislim da to ne može uticati.

SUDIJA ORIE: Ako je reč samo o broju dokaznog predmeta, to je tehničko pitanje, ali to stvarno ne može imati uticaja na proces donošenja odluke.

ADVOKAT GUY-SMITH: Tako je.

SUDIJA ORIE: Gospodine Re, gospodin Emmerson se ranije pozvao na jedan dokument za koji je rekao da nema zvaničnog prevoda koji je unesen u elektronski sistem. Ja mislim, s obzirom da su advokati Odbrane rekli da imaju svoju verziju tog dokumenta, pretpostavljam da ste to podelili kolegama gospodine Emmerson?

ADVOKAT EMMERSON: Mislim da nisam siguran da je tako bilo.

SUDIJA ORIE: Vi ćete to učiniti?

ADVOKAT EMMERSON: Svakako.

SUDIJA ORIE: U elektronskom sistemu, gospodine Re, nemamo zvanični prevod, čak nikakav prevod. Ja sam probao da utvrdim da li je istina ono što govori gospodin Emmerson, ali je bilo nekih poteškoća. Gospodin Emmerson je rekao da postoji privremeni prevod, ali pretpostavljam da će zvanični prevod biti učitani u sistem. Takođe, pretpostavljam da Odbrani na štetu ne ide i da neće biti problem ako budu pogledali dokument nakon što bude učitani, a Pretresno veće će se, takođe, onda koristiti tim dokumentom. To prvo. A, ako ima bilo kakvih problema sa prevodom, a to je opet tehničko pitanje, nije pitanje stava. Mđutim, radi se o tome da Pretresno veće treba da dobije zvanični prevod koji ne osporava ni jedna od strana. Takvo osporavanje, koje naravno ne bi moglo imati uticaja na odluku, . . . naravno pogrešan prevod bi mogao imati uticaja, ali osporavanje prevoda ne bi moglo imati uticaja na eventualnu odluku koje Pretresno veće mora doneti. Pretpostavljam, dakle, da se strane slažu da će biti informisane kada se učita zvanični prevod. Ako bude problema sa prevodom kao

takvim, lingvističko-tehničke prirode, Pretresno veće će se time pozabaviti i saslušati eventualne prigovore i komentare Službe za prevode i na kraju ćemo svi imati prevod koji će nam biti od koristi. Izvolite, gospodine Emmerson.

ADVOKAT EMMERSON: Postavili ste pitanje u vezi sa nerešenim podnescima.

SUDIJA ORIE: Da.

ADVOKAT EMMERSON: Ne radi se konkretno o nerešenom podnesku, nego je Pretresno veće dalo zahtev 5. decembra u vezi sa presudom u Švajcarskoj gospodinu Avniju Krasniqiju. Mi smo u svom završnom podnesku izneli određenu argumentaciju o tome kakav bi pristup Pretresno veće trebalo da ima u odnosu na procenjivanje verodostojnosti iskaza gospodina Krasniqija i na osnovu te presude. Dakle, ta naša argumentacija stoji sve dok se, ili ukoliko se ta presuda ne dobije iz Švajcarske, a možda ćemo kasnije imati još neku argumentaciju.

SUDIJA ORIE: Da, mislim da bi to mogao biti kraći pisani podnesak, gospodine Emmerson.

ADVOKAT EMMERSON: Tako je.

SUDIJA ORIE: Onda o tome ne možemo sada ništa više. Dakle, sada ću zamoliti moje kolege sudije da postave svoja pitanja stranama.

SUDIJA HOEPFEL: Ja bih Tužilaštvu želeo da postavim dva pitanja. Prvo što se tiče definicije kolaboracionist, a kao drugo, sa navodnim silovanjem, koje je navedeno u poslednje dve tačke Optužnice. Kada je reč o ovom prvom pitanju, kako Tužilaštvo tumači termin kolaboracionist, koji je korišten tokom cele Optužnice? Da li smatrate da se tu radi o civilima ili osobama koje sudeluju u neprijateljstvima? To je bilo prvo pitanje.

TUŽILAC RE: Mi smatramo da su kolaboracionisti, kako je to definisano i kao što je to bilo rečeno u našem izvođenju dokaza, da se tu podrazumeva da se radi o civilima. Meni je jasno da postoji razlika u Ženevskim konvencijama i postupcima prema njima, ali ljudi na koje se OVK okomila, kao na moguće kolaboracioniste su bili civili koji nisu ni na kakav aktivan način učestvovali u neprijateljstvima. Radilo se, ne o pripadnicima vojske protivničke strane, nego o civilima koji su bili shvaćeni kao osobe koje ne daju podršku OVK. Dakle, u tom smislu. Dakle, ova šira definicija bi se morala primeniti.

SUDIJA HOEPFEL: Hvala. To je već pitanje pokrenuo gospodin Emmerson. Očekivao bih da čujem i neki odgovor na to, ali sada, sada je to jasno. A sad, kada je reč o silovanju. Govorili ste o obrascima napada na civilno stanovništvo. Smatrate li da je to silovanje, za koje se optuženi tereti, deo takvih napada? Molim vas da mi odgovorite i iz perspektive zločina protiv čovečnosti i iz perspektive ratnih zločina, ne uzimajući u obzir geografsku i vremensku blizinu oružanom sukobu.

TUŽILAC RE: Da. Apsolutno da. Zločini protiv civila sastavni su deo zločina protiv čovečnosti. Naravno, sva ova krivična dela su počinjena protiv civilnog stanovništva, a ona su brojna i raznovrsna. Tu spadaju mučenje, okrutno postupanje, nehumani postupci, prisilno premeštanje i silovanje. Sve to spada u onaj obrazac napada protiv civila, koji su OVK ili

njeni članovi primenjivali u udruženom zločinačkom poduhvatu. Njihova meta je bilo civilno stanovništvo i silovanje je samo jedan od zločina koji su počinjeni u okviru ratovanja protiv civila. Ne znam da li sam odgovorio na vaše pitanje. Nisam siguran da sam se možda izrazio u onom smeru u kojem ste vi to očekivali.

SUDIJA HOEPFEL: Hvala vam.

SUDIJA ORIE: Gospodine Re, ja bih želeo da se nadovežem na ono pitanje koje vam je sudija Hoepfel već postavio. Mislim tu na tačke Optužnice 21 i 22, koje se odnose na Rada Popadića. U ovom trenutku ostavljam po strani pitanje koje izgleda da je u ovom trenutku sporno. Naime, pitanje da li je Rade Popadić bio ubijen u borbi ili bar u nekim dejstvima koja su nalikovala na borbu, ili bar prilikom razmene paljbe, ili kada je otvorena vatra na vozilo u kojem je on još uvek bio ili koje je još uvek vozio. Po svemu sudeći, argumentacija Tužilaštva glasi da je on ubijen, ne kada je zaustavljen i otet, jer o tome ne znamo bog zna šta, ali u svakom slučaju u Optužnici se kaže da je on ubijen naknadno, kada je bio u rukama OVK. Dakle, kada je odveden u zarobljeništvo. Da li biste mogli malo da razradite svoju tezu? Eto, prosto rasprave radi, da pretpostavimo sledeće. Da se najpre ograničimo na mogući scenario u kojem je otvorena paljba na automobil koji je on vozio ili da je u najmanju ruku ovo vozilo zaustavljeno, da su ga pripadnici OVK zaustavili pre nego što su ga oteli? Da li je on u tom trenutku bio kolaboracionista, da li je on bio civil? Da li biste mogli malo detaljnije izložiti u kakvom se on položaju nalazio tokom tog prvog dela ove epizode, a prema vašem stanovištu?

TUŽILAC RE: Svoju argumentaciju, kada je reč o Radu Popadiću, mi smo izložili na sledeći način. Reč je o sastavnom delu napada na civilno stanovništvo, ukoliko je on mučen i ubijen pošto je najpre zarobljen.

SUDIJA ORIE: Da, ali ja bih najpre želeo da se usredsredite na prvi deo tog incidenta, a onda bih, možda, docnije postavio neka pitanja sa onim što je usledilo posle.

TUŽILAC RE: Ali, to je u redu. Mi ne kažemo da je on bio kolaboracionista, on je bio pripadnik srpskih snaga, on je bio pripadnik posebnih jedinica policije i bio je na aktivnoj dužnosti, prevezio je hranu iz Đakovice/Gjakovë do baze u Juniku/Junik i usput je nestao. Očigledno je da je on u to vreme bio pripadnik suprotne strane. Dakle, ne, on nije bio kolaboracionista. Kada je reč o onome što se dogodilo njemu usput, kao borcu, naravno, on jeste predstavljao legitimnu metu napada, s obzirom na to da je bio pripadnik snaga koje su se suprotstavljale OVK. Međutim, . . . nije bilo legitimno njega ubiti i zarobiti, jer je on bio civil u širem smislu te reči, prema članu 5, ili alternativno, jednostavno je bio civil. . . .

SUDIJA ORIE: Vi kažete, dakle, da se napadi na civilno stanovništvo mogu odnositi na lica koja nisu civili?

TUŽILAC RE: Da, naša argumentacija najbolje se može shvatiti u odgovoru koje je Tužilaštvo podnelo u žalbenoj fazi postupka u predmetu Mrkšić, kada smo mi uložili žalbu na konstataciju u vezi sa vukovarskom bolnicom, naime, ko je bio civil sa stanovišta ili šta je predstavljalo civilno stanovništvo. Naša argumentacija je glasila da je Pretresno veće pogrešilo sa pravne tačke gledišta i da neko ko trenutno nije u bici, može prema odredbama člana 5 da se smatra civilom, a naša argumentacija u vezi sa Radom Popadićem, uklapa se u

definiciju te teze koju smo izneli u predmetu Mrkšić. Mi kažemo da je presuda, odnosno ova konstatacija u predmetu Mrkšić bila pogrešna, ali ukoliko Pretresno veće usvoji isti stav kao i Pretresno veće u predmetu Mrkšić, onda ćete morati da da prihvatite alternativni argument da je reč o kršenju zakona i običaju ratovanja po članu 3 Statuta.

SUDIJA ORIE: E sad govorimo o otmici kao da je u pitanju nešto nezakonito. Kada je u pitanju otmica Popadića da li biste rekli da je on zarobljen u ratu, prilikom oružanog sukoba između međusobno suprotstavljenih strana, a kao pripadnik suprotne strane.

TUŽILAC RE: Da, da, mi kažemo da je on bio pripadnik suprotstavljene oružane snage, ali od onog trenutka kada su ga zarobili ili, kolokvijalnije govoreći, od onog trenutka da je otet, pa da je zarobljen, odveden i zatvoren, jasno je da se od tog trenutka primenjuju svi zakoni i običaji ratovanja, a naša argumentacija glasi da ovi zakoni i običaji nisu primenjeni. Mi, dakle, smatramo, međutim, i to je naša prva hipoteza, da njega u tom trenutku treba smatrati civilom, prema članu 5, jer on tada nije bio aktivno angažovan u borbama.

SUDIJA ORIE: Upravo gledam pasus 26, u Optužnici, i gledam ovde definiciju zajedničke zločinačke namere, da se obezbedi potpuna kontrola i to putem više krivičnih dela koja se tu pominju, to je zlostavljanje nekoliko različitih kategorija civila i drugih civila koji su bili ili su smatrani kolaboracionistima srpskih snaga ili na neki drugi način nisu podržavali OVK. Tu se, takođe, pominje i počinjavanje zločina protiv čovečnosti. Ukoliko pogledamo ubistvo, ubistvo ratnog zarobljenika bi potpalo u jednu od ovih kategorija.

TUŽILAC RE: Pa, svakako bi potpalo u ono što piše u sledećem redu, udruženi zločinački poduhvat obuhvatao je uspostavljanje i delovanje zarobljeničkih objekata OVK i zlostavljanje zatvorenih lica u ovim objektima, uključujući i štab OVK u Jablanici/Jabllanicë, Glođanima/Gllogjan i štabu *Crnih orlova*. Prema tome, da, ukoliko je neko bio zarobljen, i zlostavljan, i ubijen, to svakako spada pod kategoriju zajedničke zločinačke namere onako kako se optuženi za to terete u Optužnici.

SUDIJA ORIE: Da, mada se to ograničava na zatočeničke objekte Glođani/Gllogjan i Jablanica/Jabllanicë, zar ne?

TUŽILAC RE: Pa, tu se kaže da „obuhvata“ i te objekte. Na Pretresnom veću je da utvrdi da li su oni bili, . . . da li se to odnosi na pripadnike OVK ili na članove udruženog zločinačkog poduhvata.

SUDIJA ORIE: Hvala vam za ove odgovore. Imao bih još jedno pitanje. Ono se odnosi na celu temu odnosa između OVK i FARK-a i možda bi najbolje bilo da pitanje postavim u svetlu jednog primera. Tužilaštvo tvrdi da su Frrokaji oteti i ubijeni krajem avgusta. Prema postojećim dokazima, u tom vremenskom periodu, Tahir Zemaj je preuzeo sveukupnu komandu nad ovim područjem. Da li bi to sa sobom nosilo bilo kakve posledice, onako kako je to naveo gospodin Emmerson? Da li vi ne smatrate da su vojnici i oficiri FARK-a učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu i da je komanda OVK razdvojena od komande FARK-a? Ukoliko je situacija takva, da se usredsredimo sada na pitanje Frrokaja. Pošto je Tahir Zemaj bio imenovan za sveukupnog komandanta, svih snaga OVK, ima li to određenih posledica na navode da je OVK otela Frrokajeve i da je odgovorna za njihovo ubijanje?

TUŽILAC RE: Ne, nema nikakvog uticaja. FARK nije učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu ili u zajedničkoj zločinačkoj nameri. Iskaz svedoka 17 je u tom pogledu veoma jasan. Jasno je da su oni osećali odbojnost prema tome da u ovome na bilo koji način učestvuju. Činjenica je da su oni, naprotiv, pokušavali da nametnu disciplinu ovim konkretnim snagama, uključujući i čitav niz različitih sredstava. Na primer, pokušavali su da uvedu uobičajeno salutiranje. Dakle, FARK u ovome svemu nije učestvovao. Iskaz svedoka 17 je veoma jasan, kada je reč o pritužbama koje su u to vreme ljudi iznosili Tahiru Zemaju, a kada je reč o ponašanju OVK. Čitava stvar u vezi sa sastankom u Prapacani/Papracane i primedbe u vezi sa ribama koje se goje u jezeru, o tome svedoče. Međutim, ono što je najvažnije, jeste da dokazni materijal potvrđuje da su Glodani/Gllogjan čvrsto bili u rukama Ramusha Haradinaja, u to vreme, a mi kažemo da smo dokazali da su Frrokajevi, kao što sam to već ranije rekao, nestali upravo iz tog područja. Tamo su postojali kontrolni punktovi i na ulazu i na izlazu. Jedini način da se u područje uđe i da se iz njega izađe je bilo putem kontrolnih punktova ili putem koji vodi do jezera. Dakle, to je bilo područje koje je bilo pod kontrolom OVK, pod komandom i kontrolom OVK u to vreme, odnosno mislim na Ramusha Haradinaja.

SUDIJA ORIE: Da li biste vi rekli da preuzimanje sveukupne komande ne bi podrazumevalo i preuzimanje komande od Ramusha Haradinaja nad onim područjima nad kojima je on bio nadležan. Jer, zar nije tačno da je Tahir Zemaj preuzeo komandu od Haradinaja, a da je ovaj prethodno bio komandant, bar se to da zaključiti na osnovu dokumenata?

TUŽILAC RE: Naša argumentacija je glasila, a tvrdimo da se ona temelji na dokazima, da je postojao paralelni sistem komandovanja, tokom sveg predmetnog vremena, po dolasku FARK-a. Naša argumentacija glasi da, mada je Haradinaj „predao“ kontrolu Tahiru Zemaju za taj vremenski period, to je u stvari bio jedan politički potez koji nije trebalo dugo da potraje, on nije tako bio ni zamišljen i iz razloga koje smo naveli u svom podnesku. Pripadnici FARK-a su ubrzo napustili područje. Oni nisu učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu. Zvanična komanda nije, i čak, ukoliko je Tahir Zemaj bio glavni tokom nekoliko nedelja u avgustu, to nije igralo nikakvu ulogu u zajedničkoj zločinačkoj nameri, to nije bilo njegovo područje. Kada su Frrokajevi nestali, oni su nestali unutar geografskog područja koje je kontrolisao i kojim je rukovodio Ramush Haradinaj, pored teritorije ili prostora na kojem su obučavani *Crni orlovi* Idriza Balaja, a koji je bio pod njegovom kontrolom. Dokazi u vezi sa raspravom između FARK-a i Idriza Balaja, uz lični sukob između Tahir Zemaja, je sasvim jasan iz iskaza svedoka 17. Prema našoj argumentaciji, potpuno je svejedno da li je Tahir Zemaj bio zvanično komandant u to vreme, jer on nije učestvovao u ovom horizontalnom udruženom zločinačkom poduhvatu, kako se gospodin Emmerson izrazio.

SUDIJA ORIE: Vi onda kažete da je on, zapravo, bio komandant *de jure* ali ne *de facto*?

TUŽILAC RE: Upravo tako. To je moj suštinski argument.

SUDIJA ORIE: Onda više nemam dodatnih pitanja za vas. Dajem reč sudiji Stoleu.

SUDIJA STOLE: Jedno pitanje za Tužilaštvo, ili možda ohrabrenje da malo razrade jednu od svojih hipoteza. Naravno, u ovom predmetu se optuženi terete za udruženi zločinački

poduhvat. Ja sam saslušao ono što ste vi imali da kažete u vezi sa tim da je nužno da Pretresno veće sagleda sav dokazni materijal u kontekstu, kao celinu i da je neophodno da Pretresno veće ima u vidu i one sličnosti koje ste vi istakli. Ukoliko se pristupi činjeničnim dokazima, mislim tu na pojedinačne činjenice koje se odnose na konkretne tačke Optužnice, postoji nekoliko različitih kategorija. Kada je reč o nekim tačkama Optužnice postoje dokazi konkretnije prirode. Potom imamo kategoriju slučajeva kada postoje dokazi o otmici u različitom vremenskom trenutku u odnosu na vreme kada je došlo do pronalaska leševa ili posmrtnih ostataka, a potom imamo i kategoriju, ostavljajući po strani neidentifikovane posmrtne ostatke, imamo dakle i kategoriju, kada raspolažemo identifikovanim leševima, ali, međutim, pored činjenice ili podatka da su oni u nekom trenutku nestali, ne raspolažemo ničim više. Znamo samo to da su oni u nekom trenutku pronađeni pored kanala Radonjičkog/Radoniq jezera. Da li biste mogli da malo opširnije objasnite zašto Pretresno veće treba da ustanovi da optužene treba smatrati krivim izvan razumne sumnje za te kategorije krivičnih dela. Ja shvatam da, naravno, tu stupa na snagu pitanje udruženog zločinačkog poduhvata. Shvatam i to da je sama lokacija izvlačenja tela kod kanala po sebi značajna, ali se pitam da li biste to mogli malo podrobnije da obrazložite?

TUŽILAC RE: Ukoliko se ustanovi da su optuženi učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu i da su drugi pripadnici OVK takođe imali istu zajedničku zločinačku nameru, onda nije neophodno da Pretresno veće ustanovi šta se dogodilo sa svakim pojedinačnim lešom. Mi, naravno, ne možemo da isključimo da postoji mogućnost da, . . . u stvari, da to sročim drugačije. Argumentacija Tužilaštva glasi da su svi koji se tamo nalaze, nalaze usled udruženog zločinačkog poduhvata ili je to prirodna i predvidljiva posledica svega što se tada odigralo. I ja kažem da je unutar zone postojala određena atmosfera nekažnjivosti, stepen kontrole koji je Ramush Haradinaj i OVK imao nad tom zonom u to vreme. Činjenica da se područje kanala, u svim pouzdanim dokazima, nalazilo u rukama OVK, a konkretnije, pod kontrolom onih lica koji su bili u to vreme potčinjeni Haradinaju, treba imati na umu da su svi ulazi i izlazi iz kanala, bili pod kontrolom OVK. Čuli ste iskaze u vezi sa kontrolnim punktovima. Dakle, jedini način na koji su tela tamo mogla da dospeju jeste, ili preko terena, gde su *Crni orlovi* vršili obuku ili putem kontrolnih punktova OVK u Glođanima/Gllogjan, duž puta koje je kontrolisala OVK. Kao što sam nešto ranije pomenuo u svojoj argumentaciji, ukoliko pogledate sam kanal, kao jednu masovnu grobnicu, ukoliko pogledate dužinu kanala i ukoliko pogledate . . . ono što, način na koji smo opisali da su tela pomešana i način na koji su ta lica nestala, jedno posle drugog. Klasičan primer je primer Sanije Balaj, koja se nalazi iznad leševa majke i sestre svedoka 4. Dakle, ukoliko sve to sagledate zajedno, prema našoj argumentaciji, to navodi na zaključak da je postojala jedna grupa ljudi i da je ta grupa ljudi kontrolisala to područje. Oni su: a) dopuštali da leševi tu uđu, i b) sami tamo donosili leševe. U to vreme je bilo dobro poznato da se nešto događa oko kanala. Postoji ta priča o tome kako su se ribe gojile od ljudskog mesa, o tome kako su ljudi odvođeni u Glođane/Gllogjan. Gospodin Guy-Smith je rekao da su to glasine, međutim, činjenica je da su se ove glasine zapravo pokazale kao opravdane. Dakle, ukoliko pogledate svaki od leševa pojedinačno, a onda ih pogledate zajedno, gde su pronađeni u kanjonu, ko je kontrolisao pristup kanjonu, ko je kontrolisao čitavo područje, kakve sličnosti postoje u njihovom načinu smrti, da su to sve rane iz vatrenog oružja. Dakle, mogle biste izvan razumne sumnje da zaključite da je verovatno većina tih lica pogubljena pored zida i u tom slučaju možete da ustanovite izvan razumne sumnje da postoji krivica, možete da odbacite bilo kakvu drugu hipotezu. Razumno je pretpostaviti da su sva tela tamo doneta ili direktno ili da je to bila prirodna i predvidljiva posledica aktivnosti koje su do toga doveli. Čak i ukoliko pogledate ovo područje, reč je o 40

leševa u jednom geografski malom području, a tokom vremenskog razdoblja od četiri do pet meseci. U to vreme, područje je kontrolisala OVK i svi leševi, osim onih neidentifikovanih, uklapaju se u jasan obrazac, dakle to su ili kolaboracionisti ili oni koji su smatrani kolaboracionistima ili srpski civili. Ukoliko sve ovo sagledate zajedno, dakle, broj leševa, mesto gde su nađeni, naša argumentacija jeste da nema drugog objašnjenja za ono što se dogodilo. Da li je ovo ono što ste želeli da čujete?

SUDIJA STOLE: Da, hvala.

SUDIJA ORIE: Pretresno veće više nema pitanja. Ukoliko su naša pitanja izazvala među stranama potrebu da se nešto kaže ili izazvala određena pitanja kod samih strana, želeli bismo nešto da čujemo o tome. Ali, pošto vidim da nije tako, onda je ovim suđenje završeno. Pretresno veće će razmotriti sve što je Pretresnom veću bilo predloženo, izvedene dokaze i argumentaciju strana i na Pretresnom veću je da pripremi i napiše presudu. Ona će biti donesena u dogledno vreme. Jasno mi je da bi strane želele da znaju kada će to biti. Pretresno veće ne može da navede neki specifičan datum, niti ima nameru da se ograniči na neki period. Posebno, ako bi vam to bilo od koristi, strane su verovatno upoznate sa time da je predpretresna konferencija već zakazana u predmetu Gotovina, kome ću ja, koliko vidim, predsedavati i da je to zakazano za 10. mart. Suđenje će početi 11. marta. Ako ste bolje pogledali raspored, videćete da se onda neće odmah nastaviti posle 14. marta. Dakle, tu ćemo imati nešto vremena. Pretresno veće se ne obavezuje da neće doneti presudu pre 10. marta, niti može da obeća ili kod vas pobuditi očekivanja da će ta presuda biti doneta pre 10. marta. Nadalje bih želeo da kažem da su strane u svakom slučaju pomogle Pretresnom veću da obavi svoj posao tokom suđenja. Sigurno ste pružili više pomoći nego ja, kada sam vam pre par minuta govorio o tome kada možete očekivati presudu u ovom predmetu. Jasno je da je važno da Pretresno veće ima profesionalnu predanu pomoć od strane zastupnika, jer upravo time pomažu Pretresnom veću da donese pravu odluku koju treba doneti. Dakle, prekidamo sa radom do nedefinisanog datuma. Sledeće što možete očekivati od Pretresnog veća je nalog kojim se zakazuje čitanje presude, osim ako se nešto ne dogodi u međuvremenu.

Sednica je završena u 18.19 h.

